زمر سورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورَة زمر — އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٧٥)

تَنزِيلُ ٱلْكِتَـٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ۝١ إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَـٰبَ بِٱلْحَقِّ فَٱعْبُدِ ٱللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ ۝٢ أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ
ٱلْخَالِصُ ۚ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَـٰذِبٌ كَفَّارٌ ۝٣ لَّوْ أَرَادَ ٱللَّهُ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا لَّٱصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ ۖ هُوَ
ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ۝٤

ލުޣަތު

تَنزِيلُ ٱلْكِتَـٰبِ = ބާވައިލެއްވުން އެބަހީ قُرْآن ބާވައިލެއްވުން مِنَ ٱللَّهِ = ٱلله ގެ حَضْرَة ންނެވެ.
ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ۝١ = ގަދަފަދަވަންތަ حِكْمَة ވަންތަ إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ٱلْكِتَـٰبَ = ފޮތް/ ކީރިތި قُرْآن بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حَقُّ ގޮތުގައި فَٱعْبُدِ ٱللَّهَ = ފަހެ
ކަލޭގެފާނު ٱلله އަށް އަޅުކަން ކުރައްވާށެވެ. مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ ۝٢ = އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން خَالِص ކުރާ حَالُ * أَلَا
= ދަންނާށެވެ. لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ = إخْلَاص ތެރިކޮށްކުރާ އަޅުކަން خَاصَّ ވެގެންވަނީ ٱلله އަށެވެ. وَٱلَّذِينَ
ٱتَّخَذُوا۟ = އަދި إخْتِيَارُ ކުރީމުން مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެނިހެން ސަހަރޯތެރިން مَا
نَعْبُدُهُمْ = (އަޅުކަންކުރަނީ.) އަހުރެމެން މިބައިމީހުންނަށް އަޅުކަން ނުކުރަމެވެ. إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ = އަހުރެމެން ގާތްކޮށް
ދެއްވުމަށްޓަކައި إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ = ٱلله އާއިގާތްކަން ލިބިގަތުމަށް إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ = ހަމަކަށަވަރުން ٱلله حُكْم
ކުރައްވާނެއެވެ. بَيْنَهُمْ = އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ = އެމީހުން إخْتِلَاف
ވެގެންވާކަމުގައި ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى = ހަމަކަށަވަރުން ٱلله ތެދުމަގު ނުދައްކަވައެވެ. مَنْ هُوَ كَـٰذِبٌ = އެއްވެސް
ދޮގުވެރި ކާފިރުވެރިޔާއަށް كَفَّارٌ ۝٣ = ކާފިރުވުމުގައި ބާރުއެރި لَّوْ أَرَادَ ٱللَّهُ = ٱللّٰه އިރާދަކުރެއްވިނަމަ. ❁ أَن يَتَّخِذَ
وَلَدًا = ދަރިކަލަކު ހިފެއްވުމަށް/ ދަރިކަލަކު ހިފައިދެއްވުމަށް. ❁ لَّٱصْطَفَىٰ = އެކަލާނގެ އިޚްތިޔާރު ކުރައްވައި
ޚާއްސަކޮށްދެއްވައިފިއެވެ. ❁ مِمَّا يَخْلُقُ = އެކަލާނގެ ހައްދަވާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން. ❁ مَا يَشَآءُ = އެކަލާނގެ

ދަރިފުޅަކާ އެއްކޮޅަށް. އެކީބާވަތްތަކާ އެއްކޮޅަށް.۞ سُبْحَـٰنَهُۥ ﷺ = އެކަލާނގެ ހުސް طَاهِر ވަންތަވެގެންވެއެވެ.۞ هُوَ ٱللَّهُ = އެއީ ﷲ އެވެ. ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٤﴾ = އެއްކަލޭގެފާނު - ހުރި ހުރިހާއެއްޗެއް ގަހުރުކުރައްވާ ގަދަފަޅުވެރިވަންތަ ވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١) މި قُرْآن ބާވައިލެއްވުނީ ގަދަފަޅުވެރިވަންތަ حِكْمَة ވަންތަ الله ގެ حَضْرَةُ ންނެވެ. (މިއީ އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވުމެކެވެ.)

(٢) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލާމްފުޅާނަން މި ފޮތް ބާވައިލެއްވީ ހައްޤު ގޮތުގައެވެ. ފަހެ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ހައްޤު ދީނުގައި. ވީމާ الله އަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ. (ހުސްދީނަކީ ރަސްކަލާނގެ ހުރިހާ ޝިރްކ އާއި ބިދުޢައިން ސާފުކުރެވިގެންވާ ދީން) الله އަށް އަޅުކަން ކުރައްވާށެވެ.

(٣) ހަމަ ސާފުދީނެވެ. ޝިރްކާ ބިދުޢައިން ސާފުވެގެންވާ އަޅުކަން ހުރީ الله އަށެވެ. ހަމަ الله ފިޔަވައި وَلِيُّ ންނަށް ހިފައި އަޅުކަންކުރާ މީހުން. އެބަހީ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރާމީހުން ބުނެއެވެ. "الله އަށް ކުއްތަންވުމަށް ޓަކައި އަހުރެމެން މިތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރަމުއެވެ. (އެތަކެތި އަހުރެމެންނަށް شَفَاعَة ކުރާނެއެވެ.)" ހަމަ އެބައިމީހުންގެ މެދުގައި إخْتِلاف ވެ ދެބަސްވާ ކަންކަމާމެދު قِيَامَة ދުވަހުން الله ޙުކުމްކުރައްވާނެއެވެ. (އެހެން ކަމުން ހަދާއެވެ. ބަހަށްވުރެ ބޮޑަށް ތެދުވިލާ އެއީ ޙައްޤުގައި ކަމެކެވެ. ހަމަ ދޮގުހަދާ ކާފަރުވެރިޔަކަށް الله ތެދުމަގު ދައްކަވައިނުދެއްވާނެއެވެ. (ބުދުތައް الله އަށް ކުއްތަން ކުރާނެކަމަށް ހީކުރުމަކީ ބޮޑުދޮގު إله ނަކަމުގައި ބަލައިގެ މީހާކަށް ތެދުމަގު ނުދައްކަވާނެއެވެ.

(٤) ދަރިކަލަކު ހިފެއްވުމަށް الله އިރާދަފުޅުކުރެއްވިނަމަ އެކަލާނގެ ހެއްދެވި مَخْلُوق ންގެ ތެރެއިން އިޚްތިޔާރުކުރައްވާނެއެވެ. مَخْلُوق އަކު ހިފެއްވިޔަސް. އެކަލާނގެ ހުސް طَاهِرُ ވަންތައެވެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް (އެކަލާނގެ ދަރިކަލަކާނ ބޭނުންވެވޮޑިގެންނުވެއެވެ. الله ފިޔަވައި مَخْلُوق އަކުވެސް ހަމައެއްވެސް މަތިވެރިކަމެއް އެކަލާނގެއާ އެއްވަރެއްނުވެއެވެ. ހަމަ مَخْلُوق އަކު خَالِقُ ވަންތަ الله ގެ ދަރިކަލަކަށްވުން صَحَّ ވެގެން ނުވެއެވެ.) އެކަލާނގެއީ އެއްކަލޭގެފާނެވެ ގަދަފަޅުވެރިވަންތަ ވޮޑިގެންވާ الله އެވެ.

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ يُكَوِّرُ ٱلَّيْلَ عَلَى ٱلنَّهَارِ وَيُكَوِّرُ ٱلنَّهَارَ عَلَى ٱلَّيْلِ ۖ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ
مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّٰرُ ﴿٥﴾ خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ ٱلْأَنْعَٰمِ ثَمَٰنِيَةَ أَزْوَٰجٍ ۚ يَخْلُقُكُمْ
فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ خَلْقًا مِّنۢ بَعْدِ خَلْقٍ فِى ظُلُمَٰتٍ ثَلَٰثٍ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾

ތަރުޖަމާ

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އެކަލާނގެ އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވިއެވެ.❁ بِٱلْحَقِّ = ހައްޤު ގޮތުގައި.❁
يُكَوِّرُ ٱلَّيْلَ = ރޭގަނޑު އަނދިރިކުރައްވައެވެ. ނިވައިކުރައްވައެވެ./ ވައްދަވައެވެ.❁ عَلَى ٱلنَّهَارِ = ދުވާލުގެ
މައްޗަށް.❁ وَيُكَوِّرُ ٱلنَّهَارَ = އަދި ދުވާލު ވައްދަވައެވެ. ނިވައިކުރައްވައެވެ.❁ عَلَى ٱلَّيْلِ = ރޭގަނޑުގެ
މައްޗަށް.❁ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ = އަދި އިރާއި ހަނދު އެކަލާނގެ ކިޔަމަންކުރެއްވިއެވެ.❁ كُلٌّ
تَجْرِي = ދުވަނީ ކޮންމެ އެއްޗެއް (فَلَكُ ގައި) ދުވެއެވެ.❁ لِأَجَلٍ مُّسَمًّى = ކަނޑައެޅި މުއްދަތަށް
ވުޖޫދުވާ ގޮތަށް (ޤިޔާމަތުގެދުވަހާހަމައަށް).❁ أَلَا = ދަންނާށެވެ.❁ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّٰرُ ﴿٥﴾ = عِزَّة
ވެރިވެވޮޑިގެންވާ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެ އެވެ.❁ خَلَقَكُم = އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން
އުފެއްދެވިއެވެ. مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ = އެއްވެސް ނަފްސަކުން (އެއީ އާދަމުގެފާނުގެ ނަފްސުފުޅެވެ.) ثُمَّ
جَعَلَ مِنْهَا = ދެން އެނަފްސުން އެކަލާނގެ އުފެއްދެވިއެވެ. زَوْجَهَا = އެނަފްސުގެ އަނބިކަނބަލުން. އެއީ حَوَّى
ގެފާނެވެ. وَأَنزَلَ لَكُم = އަދި އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބާވައިލެއްވިއެވެ. مِّنَ ٱلْأَنْعَٰمِ = نَعَمُ
ޖަނަވާރުތަކުން ثَمَٰنِيَةَ أَزْوَٰجٍ = އަށްޖޯޑު تَخْلُقُكُمْ = އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ހައްދަވައެވެ. فِي
بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ މަމަންގެ ބަނޑުތެރޭގައި خَلْقًا مِّنۢ بَعْدِ خَلْقٍ = އުފެއްދެވުމަކަށްފަހު
އަނެއް އުފެއްދެވުމަކަށް. فِي ظُلُمَٰتٍ ثَلَٰثٍ = ތިންއަނދިރިއެއްގައި. (އެއީ ބަނޑުގެ އަނދިރިކަމާއި رَحِمُ
ގެ އަނދިރިކަމާއި އަދި މަހުގެ އަނދިރިކަމެވެ.) ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ = އެއީ -އެބަހީ- އެފަދަ ކަންކަން ކުރައްވާ
އިލާހުގެ) ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ކަލާނގެއެވެ ﷲ އެވެ. لَهُ ٱلْمُلْكُ = އެކަލާނގެއަށް ވެއެވެ މިލްކުވެރިކަން
ހުރިހާ ކަމެއްގެ. لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އިލާހެއް (حقّ) ނުވެއެވެ.
فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾ = ތިޔަބައިމީހުން (އެކަލާނގެ ފިޔަވައި) އެހެން ކަލާނގެއަކަށް ގޮސްދަނީ ކީއްވެ؟

إِجْمَالِي މާނަ

(٥) އުޑުތަކާއިބިން حَقُّ ގޮތުގައި ހެއްދެވީ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ދުވާލުގެ މައްޗަށް ރޭގަނޑު ވައްދަވައި އަދިރިކުރައްވައި އަދި ރޭގަނޑުގެމައްޗަށް ދުވާލު ވައްދަވައި އަލިކުރައްވަނީ ވެސް ހަމައެކަލާނގެއެވެ. އަދި އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންތެރިކުރެއްވީވެސް ހަމައެކަލާނގެއެވެ. އެއިންކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް އެއަށްކަނޑައެޅިފައިވާ ފަލަކުގައި ކަނޑައެޅި عَيَّن ވެގެންވާ މުއްދަތަކަށް ދައުރުކޮށްކޮށް ހިނގައެވެ. (އެއީ ދުނިޔެނިމިދާދުވަހެވެ.) ކަލޭމެންދަންނާށެވެ. عِزَّة ވަންތަވެވޮޑިގެންވާ ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ކަލާނގެ ހަމަ އެއީއެވެ.

(٦) އެންމެނަފުސަކުން އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ހެއްދެވިއެވެ. (އެއީ އާދަމުގެފާނުގެ ނަފުސުފުޅުންނެވެ.) ދެން އެނަފުސުގެ އަނބިކަނބަފުޅުވެސް (حَوَّى ގެފާނުވެސް) އެކަލާނގެ އެނަފުސުން ހެއްދެވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި نَعَمُ ސޫފިގެތޮރުއިން އަށްޖޯޑު ހެއްދެވިއެވެ. (އެއީ ޖަމަލުގެ ދެއްޔި ގެރިގެދެއްޔި ضَأْنُ ބަކަރީގެ ދެއްޔި مَعْزُ ބަކަރީގެ ދެއްޔި) މިގޮތަށް أَنْعَامُ ސޫރަތުގައި ބަޔާންވެގެންވާގޮތަށެވެ. އަދި ކަލޭމެންގެ މައިންގެ ބަނޑުތަކުގައި އެއްހެއްދެވުމަކުންފަހު އަނެއްހެއްދެވުމަކުން އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ހައްދަވައެވެ. (އެއީ ފުރަތަމަ މަނިއްޔަކުންނެވެ. ދެން ލޭކޮޅަކުން ދެން މަސްކޮޅަކުން ދެން ކަށިގަނޑަކުން ދެން......) ތިން އަނދިރިކަންތަކެއްގައި އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ހައްދަވައެވެ. (އެއީ ބަނޑުގެ އަދިރިކަމާއި رَحِمُ ގެ އަދިރިކަމާއި އަދި ވަހުގެ އަދިރިކަމެވެ.) މިކަންތައްތައް މިގޮތަށް ހައްދަވައިދެއްވި ކަލޭމެންގެ رَبُّ ކަމުގައިވާ الله އެވެ. އަދި (ދުނިޔެއާއި آخِرَةُ ގައިވެސް) އެންމެހައި ބާދުޝާހީކަމާއި މިލްކުވެސް خاصَّ ވެގެންވަނީ ހަމައެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް (حَقُّ) އިލާހަކު ނެތެވެ. ކަލޭމެން (އެކަލާނގެ ޢިބާދަތާއި) އެނބުރިދަނީ ކޮންގޮތަކުން ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ އެކަލާނގެ ޝުކުރުވެރިވުމަކީ އަޅުކަންކުރުން ކަލޭމެންނަށް حَقُّ ވާނީ ކޮންގޮތަކަށްހެއްޔެވެ؟ ކޮންދިމާއެއްގެމައްޗަކަށްހެއްޔެވެ؟ އެއްވެސްދިމާއަކަށްނުވާނެއެވެ.

إِن تَكْفُرُوا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ ۖ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ ٱلْكُفْرَ ۖ وَإِن تَشْكُرُوا۟ يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٧﴾ ۞ وَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِىَ مَا كَانَ يَدْعُوٓا۟ إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۖ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ ﴿٨﴾ أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٩﴾

ތަރުޖަމާ

إِن تَكْفُرُوا= ކަލޭމެން ކާފަރުވިއަސް فَإِنَّ اللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى غَنِيٌّ عَنكُمْ = ކަލޭމެން ފިޔަވައި
އެކަލާނގެ އަމިއްލަ ޒާތުގައިގެން ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ= އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށްޓަކައި
އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިނުގަންނަވައެވެ. ٱلْكُفْرَ = ކާފަރުކަން وَإِن تَشْكُرُوا = އަދިކަލޭމެން (އެކަލާނގެއަށް) ޝުކުރު
ކުރަންޏާ يَرْضَهُ لَكُمْ = އެކަލާނގެ ކަލޭމެނަށް ރުހިވޮޑިގަންނަވައެވެ. وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ = އަދި ބުރަ އުފުލާމީހަކު
ނުއުފުލާނެއެވެ. ✻ وِزْرَ أُخْرَىٰ = މިހާރުން އެހެންމީހެއްގެ ބުރަ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم = ދެން ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ އަށެވެ.
✻ مَرْجِعُكُمْ = ކަލޭމެން އެނބުރިގެންދާނީވެސް (ކަލޭމެން އެނބުރި ދާނީ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.) ✻ فَيُنَبِّئُكُم އަދި
އެކަލާނގެ ކަލޭމެނަށް خبر އަންގަވާނެއެވެ. بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ކަލޭމެން ކުރަމުން ގެންދާ ކުރުގައިވާ عمل ގެ ✻ إِنَّهُ
عَلِيمٌ ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ ހިތްތަކުގައި ވަންހަނާ ކުރާ ތަކެތި /
ހިތްތަކަށް ވަންހަނާ خِيال އެއް ✻ وَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ އަދި އިންސާނާ އަށް ޖެހިއްޖައިމާ ضُرٌّ އުނދަގުލެއް. ދަތިކަމެއް.
ބިރުވެރިވުމެއް. فقير ކަމެއް. ބަލިކަމެއް ✻ دَعَا رَبَّهُ= އޭނާގެ ربّ އަށް دعاء ކުރެއެވެ. ✻ مُنِيبًا إِلَيْهِ= އެކަލާނގެއަށް توبة
ވެ رجوع ވާ حال. ✻ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ= ދެން އޭނާއަށް ملك ވެރިކޮށްދެއްވާ/ ދެއްވައިފިއްޔާ ✻ نِعْمَةً مِّنْهُ= އެކަލާނގެ حضرة ން
نعمة އެއް ✻ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوٓا إِلَيْهِ= އެކަމަށްޓަކައި އެކަލާނގެއަށް އޭނާ دعاء ކުރި ކަންތައް ހަނދާންނެތިގެންދެއެވެ. ✻
مِن قَبْلُ= އޭގެކުރިން ✻ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا= އަދި الله އަށް شريك ން ތަކެއް ލައި ހަމަޖައްސައެވެ. ✻ لِّيُضِلَّ عَن
سَبِيلِهِ = (މީސްތަކުން) އެކަލާނގެ މަގުން ގުމުރާހުކުރުމަށްޓަކައި. ✻ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ✻
تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا = ކަލޭގެ ކާފަރުކަމުގައި ކުޑަ ވަގުތުކޮޅަކަށް ކާބޯ އަރާމުކުރާށެވެ. ✻ إِنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން
ކަލޭވަނީ. ✻ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾ = ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ= ނުވަތަ

ކިޔަމަންތެރިވެގެންވާ މީހާ ހެއްޔެވެ؟۞ ءَانَآءَ ٱلَّيۡلِ= ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައި۞ سَاجِدًا وَقَآئِمًا= سجدة ކުރާ حال ގައްޔާއި قيام ކުރާ حالގައި (ނަމާދުގައި ކުރާ حال ގައި)۞ يَحۡذَرُ ٱلۡأٓخِرَةَ= އަދި އޭނާ آخرة އަށް ބިރުވެތިވާ۞ وَيَرۡجُواْ رَحۡمَةَ رَبِّهِۦۗ = އަދި އޭނާގެ އޭގެ ربّ ގެ رحمة އަށް އުއްމީދުކުރާ۞ قُلۡ= (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ هَلۡ يَسۡتَوِي= ހަމަހަމަވާނެ ހެއްޔެވެ؟۞ ٱلَّذِينَ يَعۡلَمُونَ= ދަންނަ މީހުން۞ وَٱلَّذِينَ لَا يَعۡلَمُونَۗ = އަދި ނުދަންނަ މީހުންނާއި۞ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ= نصيحة އާއި وعظ ލިބިގަންނަކަން ހަދައިގަނީ۞ أُوْلُواْ ٱلۡأَلۡبَٰبِ ﴿٩﴾= ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٧) ކަލޭމެން ކާފިރުވިޔަސް (އޭގެ އެއްވެސް ގެއްލުމެއް الله އަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ.) އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ އަމިއްލަ ޣަނީވެގެން ފުރިހަމަވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ފަރާތުން އެއްވެސް ކަމެއް ބޭނުންވެވޮޑިގެންނުވެއެވެ. އަދި އެކަމަކު އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށްޓަކައި ކާފިރުކަމަށް އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންނުވެއެވެ. އަދި ޝުކުރު ކުރުމަށް އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ރުހިވޮޑިގެންވެއެވެ. (އެއީ އެކަމުގައި ކަލޭމެންގެ ބޭއްޔަށްވެރިކަން ހުރީތީއެވެ.) އަދި ފާފައިގެބުރަ އުފުލާ އެއްވެސް މީހަކު އަނެއްމީހެއްގެ ފާފައިގެބުރަ ނުއުފުލާނެއެވެ. (ކޮންމެ މީހަކުވެސް އަމިއްލަ ބުރައެވެ.) ދެން ކަލޭމެން މަރުވުމަށްފަހު ކަލޭމެން ރުޖޫޢަވާންވާނީ الله ގެ حضرة އަށެވެ. އެއީ ކަލޭމެންގެ ربّ އެވެ. އަދި ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައިހުރިއިރުގެން ކުރަމުން ދިޔަކަމުގައި ވި އެންމެހައި ކަންކަމުގެ ޚަބަރު އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ދެއްވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ހިތްތަކުގެ އަޑިގައިވާ ކަންތައްތައް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٨) އަދި އިންސާނާއަށް (ބަލިކަމުން – ނުވަތަ ފަގީރުކަމުން – ނުވަތަ ބިރުވެރިކަމުން – އަދި ނުވަތަ އެއްވެސް ގެއްލުމެއް) އުނދަގުލެއް، ގެއްލުމެއްދިމާވުމުންއާއި އެކަލާނގެ حضرة އަށް تَوْبَة ވެ رُجُوْع ވާ ދުޢާ އެކަލާނގެއަށް ދުޢާކޮށް އެކަމުން ފިލުވައިދެއްވުމަށް ދަންނަވާނެއެވެ.ދެންފަހެ އެކަލާނގެ حضرة އަށް އޭނާއަށް ނިޢުމަތްތެރިކޮށްދެއްވައި ހެޔޮ ދިނުމު ވެއްޖެއްޔާ އެކަމަކާހަމަ އެކަލާނގެއަށް ދުޢާކުރި ކަމެއް ކުރިއަށްދެމި ހަނދާން ނެތިދެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް شَرِيك ނަގައި الله އާއި އެއްވަރުކޮށް ހަދާނެއެވެ. އެއީ الله ގެ މަގުން މީސްތަކުން އަނބުރުވާލުމަށް تَوْحِيد ން އެއްކިބާކޮށް މަގުފުރެއްދުމަށްޓަކައެވެ. (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ކަލޭ ގާފިރުކަމުގައި ކުޑަދުވަސްކޮޅަކު މަޒާކަންކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭއީ ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިއެކެވެ. (އެބަޔަކު އުފެދި ކަންތައްކުރާ މީހުންނަށް توبة ނުވެ މަރުވެއްޖެނަމަ ނަރަކަވަންތަ ވެރިންނެވެ.)

(٩) (އިސްވެދިޔަ ގާފިރުމީހާއާއި) ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު ތަކުގައި آخرة އަށް ބިރުވެތިވެ އަދި އޭނާ ހައްދަވައި ބޮޑުކުރައްވާ ربّ رحمة އަށް އުއްމީދުކުރަމުން ނަމާދުކުރަން سجدة ކޮށް قيام ގައި ހުންނަމީހާއާއި ދެމީހުން އެއްވަރުވާނޭހެއްޔެވެ؟ ހަމަގޮތަކަށް ވާނު ހެއްޔެވެ؟ ދަންނަ މީހުންނާއި އަދި ނުދަންނަމީހުން (عالم ންނާއި جاهل ން) އެއްވަރުވާނޭހެއްޔެވެ؟ (ނުވާނެއެވެ.) نصيحة އާއި وعظ ލިބިގަންނަކަން ހަދައިގަނީ ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނެވެ.

قُلْ يَـٰعِبَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ فِى هَـٰذِهِ ٱلدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٌ ۗ إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّـٰبِرُونَ أَجْرَهُم
بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾ قُلْ إِنِّىٓ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ ﴿١١﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾ قُلْ إِنِّىٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ
رَبِّى عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلِ ٱللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُۥ دِينِى ﴿١٤﴾ فَٱعْبُدُوا۟ مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِۦ ۗ قُلْ إِنَّ ٱلْخَـٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟
أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْخُسْرَانُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٥﴾

ތަފްސީރު

قُلْ =(އޭ رسول الله އެވެ.!) ކަލޭގޭފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ يَـٰعِبَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟= އޭ إيمانވި މީހުންނަށް ކަލާނގެ
އަޅުތަކުންނޭވެ.۞ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ = ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ربّ އަށް تقوى ވެރިވާށެވެ. ބިރުވެތިވާށެވެ.۞ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟=
إحسان ވެރިވީމީހުން / އަޅުކަންކުރުމުގައި إحسان ވެރިވި މީހުންނަށް۞ فِى هَـٰذِهِ ٱلدُّنْيَا= މި ދުނިޔޭގައި۞ حَسَنَةٌ =
އެދެވޭނެ ހެޔޮ ސަލާމަތްކަމެވެ.(ރަނގަޅު ހާލު ކާމިޔާބުވެ.)۞ وَأَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٌ = އަދި الله ގެ ބިން
ބޮޑުވަސީޢުވެގެންވެއެވެ.۞ إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّـٰبِرُونَ = ކެތްތެރިވި މީހުންނަށް ދެއްވާފުރިހަމަކުރައްވައެވެ.۞ أَجْرَهُم= އެމީހުންގެ
(ކެތްތެރިކަމުގެ ދަރުމަ)۞ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾= އަދަދެއް ހިސާބެއްނެތިއެވެ ۞ .قُلْ (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގޭފާނު
ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ إِنِّىٓ أُمِرْتُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް أمر ލިބިގެންވަނީ.۞ أَنْ أَعْبُدَ ٱللَّهَ = އަޅުކަން الله އަށް
އަޅުކަންކުރުމަށެވެ.۞ مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ ﴿١١﴾ = (شِرْك އާއި بدعة އިން ހުސްކޮށް) إخلاص ވެރިކަމާއެކު އެކަލާނގެއަށް
އަޅުކަން خلاص ކޮށްދީ.۞ وَأُمِرْتُ = އަދި އަމުރުކުރެވިފައިވަނީ.۞ لِأَنْ أَكُونَ= އަހުރެންވުމަށެވެ.۞
أَوَّلَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾= (މި أمة ގެ) އެންމެ ފުރަތަމަ مسلم ކަމުގައި (ކަންވީގޮތް އެހެންނެވެ.)۞ قُلْ = ކަލޭގޭފާނު
ވިދާޅުވާށެވެ.۞ إِنِّىٓ أَخَافُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނު ބިރުގަންނަވަމެވެ.۞ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّى=
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު އުރެދިއްޖެއްޔާއި.۞ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ ދުވަހެއްގެ
عذاب އެވެ.۞ قُلِ= ކަލޭގޭފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.۞ ٱللَّهَ أَعْبُدُ = އަހުރެން ހަމަ އަޅުކަންކުރަނީ الله އަށެވެ.
އެކަން ހާލިޞްކޮށްދޭގޮތުގެ.۞ مُخْلِصًا لَّهُۥ دِينِى ﴿١٤﴾= އަހުރެން އަހުރެންގެ އަޅުކަން އެކަލާނގެއަށް خلاص ކޮށްދޭގޮތް حال
ގައެވެ.۞ فَٱعْبُدُوا۟ مَا شِئْتُم= ފަހެ ކަލޭމެން އެދޭ އެއްޗަކަށް ކަލޭމެން ނިކަން އަޅުކަން ކޮށްބަލާށެވެ.۞ مِّن دُونِهِۦ =
އެކަލާނގެ ފިޔަވައި.۞ قُلْ= (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގޭފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ إِنَّ ٱلْخَـٰسِرِينَ= ހަމަކަށަވަރުން

ގެއްލިހަދާފައިވީމީހުންނެވެ.۞ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ = އެމީހުން އެމީހުންގެ نفس ތަކަށް ގެއްލުން ހޯދައިގަތް މީހުންނެވެ.۞ وَأَهْلِيهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ އަހުލުވެރިންނަށާއި.۞ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۗ = قِيَامَة ދުވަހުން.۞ أَلَا = ދަންނާށެވެ.۞ ذَٰلِكَ هُوَ = ކަނޑައެޅިގެންއެއީ.* ٱلْخُسْرَانُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٥﴾ = ބަޔާންވީ ފާޅުވެގެންވާ ގެއްލުމާއި ހަލާކެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٠) (އޭ رسول الله އެވެ!) އިމާންވި އަޅުތަކުންނަށް ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! "ކަލޭމެންގެ ربّ އަށް تقوى ވެރިވެ ބިރުވެތިވާށެވެ. (އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިއްސަދިވުންވެސް އެމީހުންނަށް އަންގަވާށެވެ.) މިދުނިޔޭގައި އަޅުކަމުގައި إحسان ތެރިވެ ރަނގަޅަށް ކަންތައްތައްކުރި އަޅުތަކުން އަޅުތަކުންނަށް قيامة ދުވަހުން ހެޔޮ ސުވަރުގެއެވެ. އަދި الله ގެ ބިންގަނޑު ނުހަނު ފުޅާވެއެވެ. (مشرك ންގެ އުޅޭތަނުން الله އަށް އަޅުކަން ނުކުރެވޭނަމަ - إخلاص ތެރިކަމާއިއެކު الله އަށް އަޅުކަން ކުރެވޭވަކަށް ހިޖުރަކުރާށެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެއްވެސް حساب އެއްނެތި ކެތްތެރިންނަށް އެކަމުގެ އުޖޫރަތާއި ދަރުމަ ދެއްވާ ހުއްޓެވެ."

(١١) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! "ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރެވިގެންވަނީ (شِرْك އާއި بِدْعَ ނުލައި) ހަމަ إِخْلَاص ތެރިކަމާއިއެކު الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމަށެވެ. އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން خَلَاص ކޮށްދީގެންނެވެ.

(١٢) އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރެވިގެންވަނީ (މިއުންމަތުގެ) އެންމެ ފުރަތަމަ مُسْلِم އަކަށް ކަމުގައި ވުމަށެވެ. (އެއީ ފުރަތަމަ مُسْلِم އެވެ.)"

(١٣) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އަހުރެން ބިރުގަންނަނީ އަހުރެންގެ رَبُّ އަށް އުރުދުވެރިވެއްޖެއްޔާ ބޮޑުވެގެންވާ عَذاب އަކަށެވެ. އެއީ قِيَامَة ދުވަހެވެ.

(١٤) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. "އަހުރެން އަޅުކަންކުރަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. އެއީ އަހުރެންގެ އަޅުކަން އެކަލާނގެއަށް خَلَاص ކޮށްދީގެން ހުރެގެންނެވެ. އެއްވެސް شِرْك އެއް رِيَا އެއްނެތިގެންނެވެ.)"

(١٥) (އޭ كَافِر ންނާއި مُشْرِك ންނޭވެ!) الله ފިޔަވައި ކަލޭމެން އެދޭކަލަކަށް އަޅުކަންކުރަންބޭނުންވާމީހާ ކަލޭމެން އެދޭއެއްޗަކަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ. (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. "އެންމެ ބޮޑަށް ގެއްލުމާއި ހަލާކު ވާމީހުންނަކީ قِيَامَة ދުވަހުން ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއި ގެއްލުންކޮށް އަދި ތިމާގެ އަހުލުވެރިންވެސް ގެއްލުމާ ނަފްސާއި މީހުންނެވެ. ދަންނާށެވެ. ބޮޑުވެގެންވާ ގެއްލި ހަލާކުވުމަކީ އެއީއެވެ."

لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ ٱلنَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ ٱللَّهُ بِهِۦ عِبَادَهُۥ ۚ يَٰعِبَادِ فَٱتَّقُونِ ﴿١٦﴾ وَٱلَّذِينَ ٱجْتَنَبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ أَن
يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ ٱلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَىٰهُمُ ٱللَّهُ ۖ
وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٨﴾ أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ أَفَأَنتَ تُنقِذُ مَن فِى ٱلنَّارِ ﴿١٩﴾ لَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ
مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ وَعْدَ ٱللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ ٱللَّهُ ٱلْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

ތަރުޖަމާ

لَهُم = އެމީހުންނަށް (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) ހުރި.◈ مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ = އެމީހުންގެ ބޮލުމަތިން ހިޔަޅުތަކެއްވެއެވެ.
އަދި ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގެ ފިޔަވަޅެވެ.)◈ مِّنَ ٱلنَّارِ = ނަރަކައިގެ.◈ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ = އަދި އެމީހުންގެ
ދަށުންވެސް ވަނީ އެފަދަ ހިޔަޅެވެ.◈ ذَٰلِكَ = އެހިޔަޅާއި އެ عَذاب.◈ يُخَوِّفُ ٱللَّهُ بِهِۦ = الله އެއިން
ބިރުދައްކަވާ އެއްޗެއް.◈ عِبَادَهُۥ ۚ = އެކަލާނގެ ވާތް އަޅުން (މުއުމިން އަޅުން) ◈ يَٰعِبَادِ فَٱتَّقُونِ ﴿١٦﴾
= އޭ މުއުމިން އަޅުންނޫއެވެ. ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވާށެވެ.وَٱلَّذِينَ◈ ٱجْتَنَبُوا۟ = އަދި
ދުރުވެގަންނަ މީހުން. (ދޫކޮށްލައިގެ.)◈ ٱلطَّٰغُوتَ = طَاغُوْت އާއި (الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރެވޭ ތަކެއްޗާއި).◈
أَن يَعْبُدُوهَا = އެތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރުން. وَأَنَابُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ = އަދި އެމީހުން الله އަށް ތައުބާވެ ރުޖޫޢަވެ .
لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ ۚ = އުފާވެރިކަން ހެޔޮ ސުވަރުގެއިން ހަމައެކަނި އެމީހުންނަށެވެ.◈ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ =
ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ މުއުމިން އަޅުތަކުންނަށް އުފާވެރި خَبَرُ ދެއްވާށެވެ. ◈ ٱلَّذِينَ = އެމީހުންނީ ◈
يَسْتَمِعُونَ ٱلْقَوْلَ = އެމީހުންނީ ވާހަކަތަކާއި ބަސްތައް އަހާމީހުންނެވެ. ◈ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُۥٓ ۚ = އަދި
އޭގެތެރެއިން ރަނގަޅު ބަހަކީ ތަބާވާމީހުންނެވެ. ◈ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ = ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަކީ ◈
هَدَىٰهُمُ ٱللَّهُ ۖ = الله އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވިމީހުންނެވެ. ◈ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ = އަދި އެމީހުންނީ ◈
أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٨﴾ = ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނެވެ. ◈ أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ = ފަހެ ކަށަވަރުވެއްޖެ މީހާގެމައްޗަށް
حَقَّ ވާޖިބުވެއްޖެ. ◈ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ = عَذَابُ ގެބަސްފުޅު ◈ أَفَأَنتَ تُنقِذُ = ފަހެ ތިބާ
ކަލޭގެފާނަށް ސަލާމަތް ކުރެއްވިދާނެތޯ؟ ◈ مَن فِى ٱلنَّارِ ﴿١٩﴾ = ނަރަކައިގައިވާ މީހަކު.◈ لَٰكِنِ ٱلَّذِينَ
ٱتَّقَوْا۟ = އެއްބަސްކަމާއެކު تَقْوَى ވެރިވީ މީހުންނެވެ ◈ رَبَّهُمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ އަށް ◈ لَهُمْ غُرَفٌ =

އެއުރެންނަށްޓަކައި (ސުވަރުގޭގެ) ކޮޓަރިތަކެވެ. ۞ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ = އަދި އޭގެމަތީގައިވެސްވަނީ ކޮޓަރިތަކެވެ.۞ مَّبْنِيَّةٌ = ބިނާވެގެންވާ.۞ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ = އޭގެދަށުން ކޯރުތައް ދުއްވަމުންދަނީ ۞ وَعدَ ٱللَّهِ = އެއީ الله ގެ وَعد ކުރެއްވުމެވެ.۞ لَا يُخْلِفُ ٱللَّهُ ٱلْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾ = الله އެކަލާނގެ وَعد ފުއްދަވައި ނިންމެވުމަކީ ވާޖިބުވެގެންވާކަމެކެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٦) އެމީހުންނަށް قِيَامَة ދުވަހުން ހުރި އެމީހުންގެ ބޮލުމަތިން ނަރަކައިގެ އަލިފާނު ގަނޑެއްވެ. (އެއީ ނަރަކައިގެ ފަންގިފިލާއިގެ ހިއްސާއެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ދަށްވެސް ވަނީ އަލިފާނުގަނޑެއްވެ. އެއީ ދަށުގެ ފަންގިފިލާއެވެ. (ހަތަރުވެސް ހުރީ عذاب އެވެ.) އެ އަލިފާނުގެ ސ عذاب އަކީ الله އެކަލާނގެ މުއުމިން އަޅުތަކުން އެއިން ބިރުގަންނަވާނެކަމެވެ. (އެއީ އެމީހުންގެ ކިބައިން ނުރުހުންތެރިކަމާއި ގެއްލުނުކަމެވެ.) ދެ މުއުމިން އަޅުތަކުންނޭވެ. ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވާށެވެ.

(١٧) އަދި طَاغُوْت އަށް އަޅުކަންކުރުމުން ދުރުވެގެން (އަޅުކަންކުރުމުން ދުރުވެގެން) އަދި الله ގެ حَضْرَة އަށް رُجُوع ވެގަތުމުގެ إخْلَاص ތެރިކަމާއި އެކު ތިބި މީހުންނަށް ހެޔޮ ޚަބަރެއް ވަނީއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވާށެވެ. ދެ رَسُولُ الله އެވެ! އެފަދަ އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ދެއްވާށެވެ!.

(١٨) އެމީހުންނަކީ ބުނެވޭ ބަސްތަކާއި ބުނެވޭ ބަސްތަކުގެ ތެރެއިން حَقُّ ބަސް ހޯދައިގެން އޭގެ تَبَعَ ވާމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ الله ތެދުމަގަށް ހިދާޔަތްދެއްވި މީހުންނެވެ. އަދި ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނަކީ އެއުރެންނެވެ.

(١٩) الله ގެ قَضَا قَدَرُ ގައި އެމީހެއްގެ މައްޗަށް عَذَابُ ގެ ބަސްފުޅު ކަށަވަރުވެއްޖެ މީހާ ކަލޭގެފާނަށް އެމީހާ ނަރަކައިން ސަލާމަތްކުރެއްވޭނެހެއްޔެވެ؟ (ނުކުރެއްވޭނެއެވެ)

(٢٠) އެހެންނަމަވެސް އެމީހާ އެމީހެއްގެ رَبُّ އަށް تَقْوَى ވެރިވެ ބިރުވެތިވެއްޖެ މީހަކު ތިމާމެންމިރުވަން ހުރި ސުވަރުގޭގެ ކޮޓަރިތަކެވެ. އަދި އޭގެމަތީގައިވެސްވަނީ ބިނާވެގެންވާ ކޮޓަރިތަކެވެ. އަދި އޭގެދަށުން ކޯރުތައް ހިނގަމުންދެއެވެ. އެއީ اللهُ ގެ وَعْدُ ކުރެއްވުމެވެ. އަދި الله تَعَالَى އެކަލާނގެ وَعْدُ ފުއްދެވުމާ خِلَافُ ވެވޭނެ ގޮތެއްނުވާނެއެވެ.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ فِى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَىٰهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ
يَجْعَلُهُۥ حُطَٰمًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢١﴾ أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ
لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾ ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ ٱلْحَدِيثِ كِتَٰبًا مُّتَشَٰبِهًا مَّثَانِىَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ
يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهْدِى بِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ
﴿٢٣﴾ أَفَمَن يَتَّقِى بِوَجْهِهِۦ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾

ތަރުޖަމާ

أَلَمْ تَرَ = ކަލޭގެފާނު ދެކެވޮޑިނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ. ۞ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَى ވެއްސެވިކަން
(ވެއްސެވިކަން)۞ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً = އުޑުން ފެން. ۞ فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ = ދެން އެފެން ބިމަށް ވަދެގެންގޮސް
ފެންފެނުގެ ނިޒާމުގެން އަޑީގައި ދެމިއޮތެވެ. ۞ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި. ۞ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ = ދެން އެފެނުގެ ސަބަބުން
ނުކުތުއްވެވެ. ۞ زَرْعًا = ދަނޑުގޯތިތަކެއް / އޮށްޖެހޭ ގަސްތަކެއް. ۞ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ = އޭގެ ކުލަ ތަފާތުވެގެންވާ. ۞ ثُمَّ
يَهِيجُ = ދެން އެގަސްތަކެއް ނުވަތަ ދަނޑުބައެއް ހިކިދެއެވެ. (ދެން ހުސްވެގެންދެއެވެ)۞ فَتَرَىٰهُ مُصْفَرًّا = ދެން އެއްޗެތި
ރީނދޫ ވެފައިވަނިކޮށް ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. ۞ ثُمَّ يَجْعَلُهُۥ حُطَٰمًا = ދެން ކުޑި ކުޑިވެ ހަލާކުވެފައިވާ
އެއްޗެއްކަމުގައި އެކަލާނގެ ލައްވަވައެވެ. ۞ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައި ވެއެވެ. ۞ لَذِكْرَىٰ = نَصِيحَة
އާއި وَعْظ. ۞ لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢١﴾ = ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނަށް. ۞ أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ = އެމީހެއްގެ
ހިތް الله ތަނަވަސްކޮށްދެއްވި މީހަކު އެއްފަދަވޭ؟۞ لِلْإِسْلَٰمِ = إسْلام دِيْن އަށް. ۞ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ = އަލިޔާ
އަލިކަމެއްގައިވާ. ۞ مِّن رَّبِّهِۦ = އޭނާގެ رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން. ۞ فَوَيْلٌ = އަދި ނަރަކައިގެ عَذَاب ހުއްޓެވެ. ۞ لِّلْقَٰسِيَةِ
قُلُوبُهُم = އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ހަރުކަށިވެއްޖެ ބައިމީހުން. ۞ مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ = الله ގެ ذِكْر ން. ۞ أُو۟لَٰٓئِكَ =
އެމީހުން ވަނީ. ۞ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައި. ۞ ٱللَّهُ نَزَّلَ = الله ބާވައިލެއްވިއެވެ. ۞
أَحْسَنَ ٱلْحَدِيثِ = އެންމެ ރަނގަޅު ވާހަކަ. (أَلْقُرْآن الكَرِيم)۞ كِتَٰبًا مُّتَشَٰبِهًا = އޭގެ އެއްބައި އަނެއްބަޔާއި އެއްބައި
އެއްވައްތަރުވެގެންވާ ފޮތަކަށް. ۞ مَّثَانِىَ = ތަކުރާރު ކުރައްވާފައިވާ— ނުވަތަ އިރުޝާދު ދެއްވާ ގެންނަވައި (އެއްގޮތާއި، ކަނޑު
— ޖިހި، ހުރުން)۞ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ = އޭގެ ސަބަބުން ތުރުތުރު އަޅާގޮތަށް / ނުވަތަ ހިރިހިރި ނަގައިގަންނަ/ ހަރުފުގަންނަ. ۞ جُلُودُ
= ހަންގަނޑު. ۞ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ އަށް ބިރުވެތިވާމީހުންގެ. ۞ ثُمَّ تَلِينُ = ދެން މަޑުވާ /

މައިތިރިވާ. ۞ جُلُودُهُمْ = އެމީހުންގެ ހަންގަނޑު. ۞ وَقُلُوبُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތަކާއި. ۞ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ = الله ގެ
ذِكْر އަށް / الله ހަނދާންކުރުމަށް. ۞ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ = އެއީ الله ގެ ތެދުމަގެވެ. ۞ يَهْدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ
އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކަށް އެއިން މަގު ދައްކަވައެވެ. ۞ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ = އަދި الله ގެ މަގުފުރައްދަވައިފި އަޔަކު
ދަންނައެވެ. ۞ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ (٢٣) = ފަހެ އޭނާއަށް ތެދުމަގު ދައްކާނެ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. ۞ أَفَمَن يَتَّقِي
بِوَجْهِهِۦ= އަހެފަހެ އެމީހަކު މޫނާއިގެން ސަލާމަތްވެގަންނަމީހާ (އެފަދަ މީހާއި އެއްވަރުވާނެތޯއެވެ؟) ۞
سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ= عَذاب ގެ ނުބައިކަމުން. ۞ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން ۞ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ= އަދި
އަނިޔާވެރިންނަށް ބުނެވޭނެއެވެ. ۞ ذُوقُوا۟ =ކަލޭމެން ރަހަބަލައިގަންނާށެވެ. ۞ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ (٢٤) =
ކަލޭމެން (ދުނިޔޭގައި) ކުރި ކަމުގައިވި ނުބައި ކަންތައްތަކުގެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢١) ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَي އުޑުން ފެން ބާވައި ތަރުތީބުކޮށް ބިމުގެތެރޭގައި ހިނގާ ފެންތަކެއް ކަމުގައި ލައްވައެވެ. އެކަލާނގެ
ވިސްނާ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ދެން ފަހެ އެފެން ބިމުގެ ތެރެއިން ފެންފުސްތަކުގައި ބިމުގެ
އެތެރެއަށް ދިޔައެވެ. ދެން އެފެނުގެ ސަބަބުން އެކިއެކި ކުލަކުލައިގެ ދަނޑުވެރިކަން ނެރުއްވައެވެ. ދެން
(ދަނޑުވެރިކަން) އެގަސްގަހާގެހި ރީނދޫ ކުލައަށް ދެވެއެވެ. ދެން ކުދިކުދިކޮށް ހަލާކުވެއްޖާ އެއްކޮށް ދިޔަކަމަށް އެކަލާނގެ
ލައްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނަށް وَعْظ نَصِيْحَة ވެއެވެ.

(٢٢) އިސްލާމް ދީނަށް الله އެމީހެއްގެ ހިތް ފުޅާކޮށްދެއްވައި އަދި އެމީހާ އެމީހާގެ رَبُّ ގެ حَضْرَة ން ނޫރާ
ނޫރެއްގެ މަތީގައިވާ މީހާއި އެމީހާގެ ހިތް ހަރުކަށިވެ ޒިކުރާއި މަގުފުރެދިގެން އަނދިރިކަމުގައި ވާމީހާއި ދެމީހުން
ވަނީ އެއްވަރުވާނެތޯއެވެ. (އެއްވަރުނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.) ފަހެ الله ގެ ذِكْر ން މީހާގެ ހިތް ހަރުވެ ހިތްގަދަވެ
ގެވެއިވާ މީހުންނަށް ހަލާކެވެ. އެމީހުން އެވަނީ ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގެ ތެރޭގައެވެ.

(٢٣) الله އެންމެ ރަނގަޅު ވާހަކަ ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެބަހީ އެންމެ ރަނގަޅު ޤުރްއާން ކީރިތި قرآن ބާވައިލެއްވިއެވެ.
އެއްގޮތް އެއްބައި އަނެއްބަޔާއި އެއްވަރެއްގެ އަދި އެއްވާހަކަ އެހެން ކުރާކުރު ތަކުރާރުވާ ނުވަތަ ދިރިހުރި ދެފަރާތް
ދޮޅުބޮޅު ބާވައިލެއްވިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ رب އަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންގެ ހަން އެދޮޅި އަރާފައި ތުރުތުރުއަޅުވައިލައި
ދެން ހަމަ ހިތުގެ ހިނގައިގަނެއެވެ. ދެން އެމީހުންގެ ހަންގަނޑާއި ހިތްތައް الله ގެ ذكر އަށް މައިތިރިވެ ގާތްވެއެވެ.
އެއީ الله ގެ ތެދުމަގެވެ. އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކަށް އެއިން މަގު ދައްކަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ
މަގުފުރައްދަވައިފި އަޔަކަށް ތެދުމަގު ދައްކާނެ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ.

(٢٤) އަހެފަހެ އެމީހާގެ މޫނާއިގެން عَذاب ގެ ނުބައި ކަމުން ދުރުހެލިވެ ސަލާމަތްވެގަންނަމީހާ (ނުބައި ނުލަފާ
އަދި މަގުފުރެދިފައިވާ މީހާއި އެއްވަރުވާން ހުއްޓެވެ.؟ (އެއްވަރުނުވާނެއެވެ.) އަދި އަނިޔާވެރިންނަށް ބުނެވޭނެއެވެ.
"ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ކުރަމުންދިޔަ ކަމުގައި ވިކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ކަލޭމެން عَذاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ."

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَىٰهُمُ ٱلْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾ فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلْخِزْىَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ
لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هَـٰذَا ٱلْقُرْءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِى عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَـٰكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

ތަރުޖަމާ

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ= އަރިދިސްކަޅުން ދޮގުކުރިއެވެ.❁ مِن قَبْلِهِمْ= އެމީހުންގެ ކުރީގެ އުޅުނު مكة ގެ މީހުންގެ-
ކުރީގެ ❁.❁ فَأَتَىٰهُمُ ٱلْعَذَابُ= ދެންފަހެ އެމީސްތަކުންނަށް عذاب އައެވެ.❁ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ
﴿٢٥﴾= އެމީހުންނަށް إحساس ވެސް ނުވެހުއްޓާ.❁ فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلْخِزْىَ = ދެންފަހެ الله އެމީހުންނަށް ދެރަކަމާއި
ނިކަމެތިކަމުގެ ރަހަ ދެއްކެވިއެވެ.❁ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި.❁ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ =
އަދި آخرة ގެ عذاب.❁ أَكْبَرُ = މާބޮޑުވެއެވެ.❁ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾= އެމީހުންނަށް އެގޭނަމަ.❁ وَلَقَدْ
ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ= އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީސްތަކުންނަށް ޖެއްސެވީމެވެ.❁ فِى هَـٰذَا
ٱلْقُرْءَانِ = މި قرآن ގައި.❁ مِن كُلِّ مَثَلٍ= ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ މިސާލުތަކުން ވެސް.❁ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ
﴿٢٧﴾ = އެމީހުން وعظ އާއި نصيحة ލިބިގަތުމަށް.❁ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا = عرب ބަހުންވާ قرآن އެއްގެ ގޮތުގައި❁
غَيْرَ ذِى عِوَجٍ= އެއްވެސް ގޮތްކަމަކާއި ނުލައި.❁ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾= އެމީހުން ބިރުވެތިވެތިވުމަށް/ تقوى
ވެރިވުމަށް.❁ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا = الله މިސާލެއް ޖެއްސެވިއެވެ.❁ رَّجُلًا= އެއް މީހެއްގެ މިސާލެވެ.❁ فِيهِ
شُرَكَآءُ= އެކަކަށްވުރެ ގިނަ ބައިވެރިންތަކެއްވާ (އެކަކަށް ހިސާބު ސާފުކުރަންނުވާ).❁ مُتَشَـٰكِسُونَ = ވަކިވަކި
أخلاق ގެ/ (އެކަކު އަނެކަކާ ދިރިކޮޅު خيال ގެ)❁ وَرَجُلًا سَلَمًا= އަދި ސަލާމަތްވެފައިވާ ހުރި އެންމެ މީހަކާއި (އެކަކު
ހަމައެކަކަށް)❁ لِّرَجُلٍ= މީހަކަށް ލިބިގެންވާ.❁ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا = މިސާލުގެގޮތުން އެދެމީހުން
އެއްވަރުވާނެތޯއެވެ.❁ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އެންމެހައި تعريف އާއި ثناء ހުރީ الله އަށެވެ.❁ بَلْ أَكْثَرُهُمْ =
އަދި ގިނަބަޔަކުތޯއެވެ؟ އޭގެ ގިނަ މީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ.❁ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ = ނޭނގެއެވެ.❁ إِنَّكَ مَيِّتٌ= (އޭ رسول الله
އެވެ!.) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މަރުވެވަޑައިގަންނާނެއެވެ. (އެބަހީ އަވަހާރަވެވަޑައިގަންނާނެއެވެ.)❁ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ = އަދި
އެމީހުންނަކީވެސް މަރުވާނޭ މީހުންނެވެ. (އެބަހީ އެމީހުންވެސް މަރުވާނޭ ބަޔެކެވެ.) ❁ ❁ ثُمَّ إِنَّكُم= ދެން ހަމަކަށަވަރުން

ކަލޭމެން.۞ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން.۞ عِندَ رَبِّكُمْ= ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި.۞

تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾ = ކަލޭމެން އަރައިރުންވެ ދެބަސްވާނެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٢٥) އަދި މި (قريش ންގެ ކުރީގައި ވިހި) މީހުންވެސް އެމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވި نبي ންނާއި رسول ންގެ ބަސްތަކާ ދޮގުހެދިއެވެ. ދެންފަހެ އޭގެ ސަބަބުން އެމީހުންނަށް إحساس ވެސް ނުވެވޭހާ އެމީހުންގެ މައްޗަށް عذاب އައެވެ.

(٢٦) އަދި ދުނިޔޭގެ حياة ގައި الله تعالى އެމީހުންނަށް ދެރަކަމާއި ނިކަމެތިކަމުގެ ރަހަ ދެއްކެވިއެވެ. (މި قُرَيْش ގެމީހުންވެސް ކާފަރުކަންމަތީ ދެމިހުރެއްޖެއްޔާ އެމީހުންނަށްވެސް އެއިފަދަ عذاب އަތުވެދާނެއެވެ. އަދި آخِرَة ދުވަހުގެ عذاب މާގަދަފަދަވުމުގައި އަސަރުކުރުން ބޮޑުވާނެއެވެ.

(٢٧) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީސްތަކުންނަށްޓަކައި މި قُرْآنُ ގައި ހުރިހާވައްތަރެއްގެ މިސާލު ޖެއްސަވައިދެއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން وَعْظُ نَصِيْحَة ލިބި عِبْرَة حاصِلُ ކުރުމަށެވެ.

(٢٨) އަދިއެ قُرْآنُ އަކީ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ގޯސްކަމެއްނުވާ އަދި ސީދާ ޢަރަބި ބަހުން ބާވައިލެއްވި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން ތަޤުވާވެރިވެ ބިރުވެތިވުމަށެވެ.

(٢٩) الله تعالى މިސާލެއް ޖައްސަވައެވެ. އެއީ އަޅުމީހެއްގެ މިސާލެވެ. އެމީހަކީ އެތަކެއް أَخْلَاقُ ހުރި ތަފާތު خِيَال އެއްގެ ބައިވަރު ބައިވެރިންނެއްގެ އަޅެކެވެ. (އެއަޅުމީހާގެ ވެރިން ސާބިތުކަމެއްނުވެ "ކަލޭ މިކަމެއްކުރޭ" އޭ އެކަކު ބުނާއިރު އަނެކަކު "ކަލޭ އެކަމެއް ނުކުރާށެވެ" އޭ ބުނެއެވެ. ދެން ދެވަނަ ވެރިޔާ "ކަލޭ ފުރަތަމަ ވެރިޔާ ބުނިކަމެއް ކަލޭ ނުކުރާށެވެ" އޭ ބުނެއެވެ. ދެން މިހިރީ ކޮންކަމެއްހެއްޔެވެ؟ ކޮންބަޔަކަށް ހިތްހަމަޖެހޭގޮތަކަށް ކިޔަމަންވާނީހެއްޔެވެ؟ މިއަޅާއި ސަލާމަތްވާނީ އެންމެ ވެރިޔަކަށް އަޅުވެތިވާ އަޅެއްހެއްޔެވެ؟ (އެއަޅުމީހާ ރަނގަޅަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ހިތްހަމަޖެހިގެން ހުންނާނެއެވެ). އެންމެ ވެރިޔަކަށް ކިޔަމަންތެރިވާ އަޅުމީހާ ރަނގަޅު ކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ހަމަމިގޮތަށް މުޝްރިކުން ބަޔަކު ވެރިކަން ދެކޭ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރާ އެއްބައިމީހުންނާއި އެއްކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރާ އެއްބައިމީހުން އެއްވަރުވާނެހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔޭގެ މިއުޅޭ ހުރިހާ ނިޒާމު ހިންގަވަނީ ހަމަ الله ތަޢާލާ އެކަނިކަން ކަމަކުން ދިމާވާ ތަނެއް ނުވެ މިހިސާބުން ފެނެއެވެ. ނަމަވެސް ގިނަ މީހުން ދަނީ الله އާއި ޝަރީކުން ހަދަނީއެވެ. އެހެންކަމުން ހުރިހާ تعريف އާއި حَمْدُ ހަމަ ހައްގުވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. ނަމަވެސް މީސްތަކުންގެ ގިނަބައިމީހުން ނުދަނެއެވެ.

(٣٠) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!). ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވާނެ ބާވަތެވެ. އަދިއެމީހުންވެސް މަރުވާނެއެވެ. (٣١) ދެން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ حِضْرَةُ ގައި އަރައިރުންވެ ކަލޭމެން ދެބަސްވާނެއެވެ. دَعْوَى ކުރާނެއެވެ.

۞ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى ٱللَّهِ وَكَذَّبَ بِٱلصِّدْقِ إِذْ جَآءَهُۥٓ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَٱلَّذِى جَآءَ بِٱلصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِۦٓ ۙ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾ لِيُكَفِّرَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ ٱلَّذِى كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُۥ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِى ٱنتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

މުފުރަދު

❁ فَمَنْ أَظْلَمُ = ކާކު އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑުވެގެންވަނީ؟❁ مِمَّن كَذَبَ عَلَى ٱللَّهِ = الله ގެމައްޗަށް
ދޮގުހަދައިގެން. ❁ وَكَذَّبَ بِٱلصِّدْقِ = އަދި އޮޅިހެދި ތެދު ދޮގުކުރި ❁ إِذْ جَآءَهُۥٓ = އޭނާގެ ގާތަށް
އެތެދު އައިހިނދުން ❁ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ = ކޮބާ ނަރަކައިގާ ނުވޭތޯއެވެ؟ (އުޅަނބުޖެހޭ.)❁ مَثْوًى
لِّلْكَٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾ = ކާފަރުން ދިރިއުޅުމަށް. ❁ وَٱلَّذِى جَآءَ بِٱلصِّدْقِ = އަދި ތެދާގެންވަޑައިގެންނެވި ކަލޭގެފާނު
(އެއީ مُحَمَّد صَلَّى الله عَلَيه وَسَلَّم އެވެ.)❁ وَصَدَّقَ بِهِۦٓ = އަދި އެތެދު ތެދުކުރި ކަލޭގެފާނު ❁ أُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ = ކަނޑައެޅިގެން އެއުރެސްކަލުންނީ ❁ ٱلْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ = تقوى ވެރިންނެވެ. ❁ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ
= އެމީހުންނަށް އެދޭހާކަމެއް ހުންނަ ހުއްޓެވެ. ❁ عِندَ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رب ގެ حضرة ގައި ❁ ذَٰلِكَ
= އެއީ ❁ جَزَآءُ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾ = އިޙްސާންތެރިންގެ ޖަޒާއެވެ. ❁ لِيُكَفِّرَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ = الله
އެމީހުންނަށް ފުއްސަވައިދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ❁ أَسْوَأَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ = އެމީހުންނަށް ކުރެވިފައިވާ ނުބައި ކަންތައްތައް
❁ وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم = އަދި އެމީހުން ކުރި ހެޔޮކަން ޖަޒާ ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ❁ بِأَحْسَنِ ٱلَّذِى = މާ ހެޔޮ ޖަޒާ
އެއް ❁ كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ = އެމީހުން ހެޔޮކަމު ކުރާކަމުގައި ވީވަރަކަށެވެ. ❁ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ =
ފުދިވަޑައި ދެއްވާން ކަލޭގެފާނުގެ ރަސްކަލާނގެ الله ނުވޭތޯއެވެ؟ ❁ عَبْدَهُۥ = އޭނާގެ އަޅާ (محمد صلى الله عليه وسلم
އަށް) ❁ وَيُخَوِّفُونَكَ = އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ބިރު ގަންނަވަނީއެވެ. ❁ بِٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ = އޭނާގެ ނޫން
ފިޔަވައި އެމީހުން އަޅުކަންކުރާ (ބުދުތަކާއި ފަދަ އެއްޗެހިން) ❁ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ = އަދި الله މަގު
ފުރެއްދެވީ މީހަކަށް (ދަންނަވަމެވެ.) ❁ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ = ތެދުމަގު ދައްކާނޭ ބަޔަކު އޭނާއަކަށް
ނުވެއެވެ. ❁ وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ = އަދި الله ތެދުމަގު ދައްކަވައިފި އަދަބު (ދަންނަވަމެވެ.) ❁ فَمَا لَهُۥ مِن مُّضِلٍّ = ކާކު

އޭނާ މަގުފުރެއްދަވާނެ މީހަކު ނުހުންނާނެއެވެ. ❁ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِعَزِيزٍ = ކާނުގެ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ގަދަވަ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި الله ނުވޯތޯއެވެ؟ ❁ ذِى ٱنتِقَامٍ ﴿٣٧﴾ = (ނުކިޔަމަންތެރިންގެ ކިބައިން) ބަދަލު ހިއްޕަވާފުޅުގެ ވެރި ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٢) (الله އަށް ޝަރީކުވެރި ކިޔައިގެން) الله ގެ މައްޗަށް ދޮގު ތުހުމަތުކޮށް މީހަކަށްވުރެ ވަކިން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކު ކާކުހެއްތޯއެވެ؟ (އެބަހީ އެއަށްވުރެ ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކު ނުވެއެވެ.) އަދި އޭނާގެ ގާތަށް ތެދު އައިސްހުރި އެވަގުތު ތެދުކަން (އެބަހީ رَسُوْلُ الله صَلَّ الله عَلَيْه وَسَلَّمَ ގެންނެވި ޤުރްއާން ދޮގުކޮށް) ހެދި މީހަކަށްވުރެ ވަކި ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކު ކާކުހެއްތޯއެވެ؟ އޭނާ (ބޮޑު ކާފަރެއް ކަމުގައިވެއެވެ.) އަދި ޖަހަންނަމަ ދޮވަހުން ކާފަރުންނަށް ޖާގައެއް ކަމުގައި ނުހުރޭތޯއެވެ؟ (އެބަހީ ހުރިހާ ވާނެއެވެ.)

(٣٣) އަދި ތެދާއިގެން ވަޑައިގެންނެވި ކަލޭގެފާނާއި އަދި އެތެދު ތެދުކުރެއްވި ކަލޭގެފާނާއި މިދެބޭކަލުން ދަންނައެވެ. އެއީ ހަމަކަށަވަރުންވެސް تَقْوَى ވެރިންނެވެ.

- ދަންނައެވެ. ތެދާއިގެން ވަޑައިގެންނެވީ رَسُوْلُ الله صَلَّ الله عَلَيْه وَسَلَّمَ އެވެ. އަދި އެތެދު ތެދުކުރެއްވީ أَبُوْبَكْرُ الصِدِّيق رَضِيَ الله عَنْه އެވެ. ނުވަތަ رَسُوْلُ الله صَلَّ الله عَلَيْه وَسَلَّمَ ގެންނެވި އެންމެހައި ޙަޤީޤަތް ތެދުކުރި ކޮންމެ މީހެކެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް تبَعَ ވި ކޮންމެ މީހެކެވެ. وَالله أَعْلَم. = ذبدة التفير =

(٣٤) އެބައިމީހުން އެދޭހާކަމެއް އެބައިމީހުންގެ رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެމީހުންނަށް ވެއެވެ. އަދި إِحْسَان ތެރިންގެ ޖަޒާއަކީ އެއީއެވެ.

(٣٥) (ތެދުވެރިގޮތުގައި إِحْسَان ތެރިކަމަށް އެމީހުންނަށް މަގުބޫލުކަމުގައި ކިޔާސަކޮށްދެއްވުމި) އެމީހުންކުރި ނުބައި ޢަމަލުތަކުން އެމީހުންގެ ކިބައިން އެކަލާނގެ ފުއްސަވައި عَفُوء ކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ރީތިގޮތުން ކުރިކަމުގައިވި ޢަމަލުތަކަށް އެއަށްވުރެ މާރީތި ދަރުމަވަންތަ جَزَاء ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ.

(٣٦) އަދި الله ގެ އަޅާ (رَسُوْلُ الله صَلَّ الله عَلَيْه وَسَلَّمَ) އަށް ފުދިވަޑައިގަންނަވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި الله ނުވޯތޯއެވެ؟ (އެބަހީ އެކަލޭގެފާނުގެ ކަންތައްތަކަށް ބެއްލެވުމަށް الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) އެމީހުން އެބަހީ އަނާފަރުތުންގެ މީހުން އެމީހުން الله ފިޔަވައި އެހެން ކަލާނގެއަކަށް ކުރާކަލާނގެތަކުން (ދަރުބިނު ބުދުތަކާއިދިމާވެގެން އެބަފަދަ ބިރުކާމިން) އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ބިރުގަންނަވައި ދެއްވައެވެ. (އެކަމާ ބިރުގެންނަވާ ބިރުވެރިކަމެއް ނުވާނެއެވެ!) الله މަގުފުރެއްދެވި ކަލޭގެފާނު ހިދާޔަތް ދެއްވާފައިނުވާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުވެރިކަން ވެރިން އެއްވެސް ކަލާނގެއަށްނުވާނެއެވެ. އަދި الله މަގުފުރެއްދަވައިފި މީހަކު ދަންނަވައެވެ. އޭނާއަށް ތެދުމަގު ދެއްކޭނެ ހަމައެކަކުވެސް ނުވެއެވެ.

(٣٧) އަދި އެކަލާނގެ الله ތެދުމަގުގެ ދައްކަވައިފި މީހަކު މަގުފުރައްދަވައިދެވޭނެ މީހެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ކާނުގެ ކަށްވެސް މައްޗަށް ކާނުގެ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ގަދަވަ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައި الله ނުވޯތޯއެވެ؟ (އަދި ނުކިޔަމަންތެރި އަނިޔާވެރިންގެ ކިބައިން) ބަދަލު ހިއްޕަވާފުޅުގެ ވެރިކަލާނގެ ކަމުގައި އެކަލާނގެ ނުވޯތޯއެވެ؟ އެބަހީ ވެއެވެ.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ
كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ ۚ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ۖ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَا قَوْمِ
اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّا أَنزَلْنَا
عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ ۖ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

މުރާދު

وَلَئِن سَأَلْتَهُم = އަދި ކަނޑައެޅިގެން ކަލޭގެފާނު އެމީހުންކުރެއް އަހުއްސަވައިފިއްޔާ ۞ مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވީ ކާކުތޯ؟ ۞ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ ﷲ އެވެ. ۞ قُلْ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ۞ أَفَرَءَيْتُم = ކަލޭމެން ނިކަން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް خبر ދީބަލާށެވެ.! ۞ مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ= ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ގޮތަކަށް ކަލޭމެން ދުޢާ ކުރާ ތަކެއްޗާއިމެދުގައި ۞ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ = ﷲ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ޟަރަރުގެނައުމަށް އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ * بِضُرٍّ = އެއްވެސް އުނދަގުލެއް / ގެއްލުމެއް ۞ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ = އެތަކެއްޗަކަށް ފަހެ ފިލުވައިދެވިދާނެ ހެއްޔެވެ؟ ۞ ضُرِّهِ = އެކަލާނގެ އެޅުއްސެވި އުނދަގުލެއް ނުވަތަ ގެއްލުމެއް ۞ أَوْ أَرَادَنِي = ނުވަތަ އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ ۞ بِرَحْمَةٍ = رَحْمَة އެއް / ރަޙްމަތެއް / ހެވެއް ۞ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ = އެތަކެއްޗަކަށް ހިފެހެއްޓިދާނެހެއްޔެވެ؟. ۞ رَحْمَتِهِ = އެކަލާނގެ رَحْمَة / އެހެވެއް ރަޙްމަތު ۞ قُلْ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ۞ حَسْبِيَ اللَّهُ = ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ﷲ ފުދިއްޖެއެވެ. ۞ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ = وكيل ކޮށް އިތުބާރު ކުރަނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށެވެ. ۞ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ = ވަކީލުކުރާމީހުން ۞ قُلْ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ۞ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا = ތިމަންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ. ކަލޭމެން މަސައްކަތްކުރާށެވެ.! عَمَلُ ކުރާށެވެ!. ۞ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ދިމާގޮތުގައި ۞ إِنِّي عَامِلٌ =ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނުވެސް ތިމަންގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާނަމެވެ. ۞ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ = ނިކަންހުރެ ކަލޭމެނަށް އެނގިގެންދާނެއެވެ. ۞ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ = އެމީހަކަށް ނުވަތަ އެބައިމީހަކަށް ޢަޛާބު އަންނަނީ ۞ تُخْزِيهِ = އެމީހަކު ދަރަޖާން ނިކަމެތިކުރާ ۞ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ = އަދި އެމީހެއްގެ މައްޗަށް (ދާއިމީ ގޮތުގައި) ދާއިމުވާނޭހެއް ۞ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾ = ދާއިމީ ޢަޛާބެއް ۞ إِنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ. * ٱلْكِتَٰبَ = ފޮތް * لِلنَّاسِ = މީސްތަކުންނަށްޓަކައި بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حَقُّ
ގޮތުގައި * فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ = ފަހެ ތެދުމަގުގެ މަގުދެއްކެވުނު މީހާ ދަންނައެވެ. * فَلِنَفْسِهِۦ = ފަހެ އެއީ އޭނާގެ ނަފުސަށްޓަކައެވެ.
* وَمَن ضَلَّ = އަދި މަގުފުރެދިގެންދިޔަ ދަންނައެވެ. * فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން
އޭނާގެ ނަފުސަށް ގެއްލުމަށްޓަކައި މަގުފުރެދޭނެއެވެ. * وَمَآ أَنتَ = އަދި ކަލޭގެފާނަކީ ނޫނެވެ. * عَلَيْهِم
بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾ = އެމީހުންގެ މައްޗަށް ވަކީލުކުރެވިގެންވާ ބޭފުޅަކު ނޫނެވެ. *

إجْمَالِي މާނަ

(٣٨) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.!) ކުރިމަތިލާ ބަޔަކު ބުނެދޭ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ސުވާލުކުރައްވާ އެއްސަވާށެވެ. އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވީ ކާކުތޯ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ދެންވިދާޅުވާށެވެ.! الله ފިޔަވައި ކަލޭމެން
ދުއާ دعاء ކުރާ އެތަކެތި ކަމަށް ދެކޭއެއްޗަކީ ކަލޭމެން ހިތައި ގެއްލުމެއް ދޭން ބޭނުންފުޅުވެއްޖެ ނަމަ خبر ދެއްވާށެވެ.! އަޅުގަނޑު الله
ބޭނުންފުޅުވެއްޖެ ނަމަ ދެއްކޭނެ ގެއްލުން އެތަކެތިން ނައްތާލެވޭނެ ބާވައެ؟ ނުވަތަ ރަޙްމަތެއް ދޭން ބޭނުންފުޅުވެއްޖެނަމަ؟ ނުވަތަ
ބޭނުންފުޅުވެއްޖެ ނަމަ އެކަލާނގެ رحمة އެއް ނުވަތަ ހެޔޮކަމެއް ދެއްވަން ބޭނުންފުޅުވެއްޖެ ނަމަ އެ رحمة އެއް އަތުލައިގެން ބޭނުންފުޅުވެއްޖެ ނަމަ
އަތްނުލެވޭނެ އެތަކެތި ހިފެހެއްޓެވޭނެ ބާވައެވެ.؟ ނުވަތަ ހިފެހެއްޓޭނެ ކަމެއްނެތެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އަޅުގަނޑަށް الله
ފުދެއެވެ. އަދި وكيل ކުރާ އެއްޗެއް ވަކީލުކުރާނީ އެކަލާނގެއަށް وكيل ކުރާ އެއްޗެއް ކަމުގައި ހަދައިގެންވާ!.

(٣٩) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އޭ އަޅުގަނޑުގެ قوم ގެ މީހުންނޭވެ.! ކަލޭމެން ތިޔަ ތިބި ގޮތުގައި (شرك ހާލު حال) ކަލޭމެން عمل ކުރާށެވެ. ދެން ޔަގީންވާނެ ބާވައެވެ.! އަދި އަޅުގަނޑުވެސް ގޮތުގައި عمل ކުރަމުން
ގެންދަނީމެވެ.

(٤٠) ފަހެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ދުނިޔޭގައި ނިކަމެތި އަދި ދެރަކުރާ عذاب އަންނާނީ ކާކަށްކަން ނިކަމެތިވާ
ކަލޭމެންނަށް އެނގޭނެއެވެ. އަދި آخرة ގައި ދެމިހުރިގޮތް ނުހުރެ ދާއިމީ عذاب އެއް އަންނާނީ ކާކަށްކަމެވެސް
ކަލޭމެންނަށް އެނގޭނެއެވެ.

(٤١) ހަމަކަށަވަރުން މީސްތަކުންގެ ތެދުމަގަށްޓަކައި ހިދާޔަތާއި ނަސޭހަތްތެރިކަމާ ކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް ޤުރުއާން قرآن
ބާވައިލެއްވީ ހަމަ حق ތެދުގެ ގޮތުގައެވެ. ފަހެ ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށް ތެދުމަގު ހޯދާ ފަރާތަކަށް އެއާގެ نفس
އަށެވެ. އެކަމުގެ ފައިދާއަކީ ލިބިގަނެވޭނީ ހަމަ އޭނާއަށެވެ. އަދި މަގުފުރެދިގެން ދިޔަ މީހާ ދަންނައެވެ. އޭނާގެ
މަގުފުރެދުމުގެ ގެއްލުން ލިބޭނީ އޭނާގެ نفس ގެ މައްޗަށެވެ. އެކަމުގެ ގެއްލުމެއް ހަމައެކަނި ލިބޭނީ ހަމަ އޭނާގެ نفس
ގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ޖެއްސެވުމަށް مسئول ވެގެންވާ ބޭފުޅެއް ނޫނެވެ.

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى ۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ ۚ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ
﴿٤٣﴾ قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ۖ لَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

ތަރުޖަމާ

اللهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ= الله ނަފްސުތައް ހިފަހައްޓަވައެވެ. (ފުރާނަ ހިއްޕަވައެވެ.)❁ حِينَ مَوْتِهَا= އެ نفس އެއް (އަޖަލު ހަމަވެގެން މަރުވާ ހިނދު.❁ وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ= އަދި އަޖަލު ހަމަނުވާ نفس ތަކެއްވެސް ހިފަހައްޓަވައެވެ❁ فِي مَنَامِهَا = އެ نفس އެއް ނިދާވަގުތު.❁ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا= ދެންފަހެ އެنفس މަރަށް ނިޔާކުރެއްވިފައިވާ نفس ތައް ނުފޮނުއްވައި ހިފަހައްޓަވައެވެ.❁ الْمَوْتَ=މަރު❁ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى= އަދި އަނެއް نفس ތައް (އެއީ މަރު ކަނޑައެޅިފައިނުވާ نفس ތައް ދޫކޮށްލައްވައެވެ (ހޭލައްވައެވެ.)❁ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى = ކަނޑައެޅިގެންވާ މުއްދަތަށް (އެއީ أجل ހަމަވާހިނދަށް.)❁ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (الله ގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމާއި އެއްކައުވަންތަކަމުގެ) ދަލީލުތައް ވާކަން ކަށަވަރެވެ.❁ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾= ވިސްނާ فكر ކުރާ ބަޔަކަށް❁ أَمِ اتَّخَذُوا= އަދި ހިފައިފީބާތޯ.؟ އެމީހުން ހިތައި إختيار ކުރީތޯ. مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ = الله ފިޔަވައި شريك ނެތް ތަކެއް (އެމީހުން ހިތުން شفاعة ތެރިވާން ބަލައި)❁ قُلْ= (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.❁ أَوَلَوْ كَانُوا= އެތަކެތި ވިޔަސް ހެއްދެވިއެއްތޯ.؟ (އެތަކެތި ވިސްނާވެސް ނުވެއެވެ.)❁ لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا= އެތަކެއްޗަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް މިލްކެއް ނުވާ ކަމުގައި.❁ وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾= އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވިސްނާކަމުގައި (އެހެނީ އެއީ ފުރާނަނުވާ جَمَادُ ތަކެއްޗެވެ.) قُلْ= (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا = އެއްކޮށްހައި شفاعة އެއް ملك ވެ خاص ވެގެންވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ.❁ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ތަކެތީގެ މިލްކުވެގެންވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ.❁ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ = އަދި ކަލޭމެން އެނބުރި رجوع ވެގެންވަނީ ވެސް ހަމަ އެކަލާނގެ حَضْرَةُ އަށެވެ.❁ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ= އަދި الله ذكر ކުރެވިއްޖެއްޔާ (الله ހަމައެކަނި ކުރެވިއްޖެއްޔާ)❁ وَحْدَهُ= އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކޮށް.❁ اشْمَأَزَّتْ= ދެރަވެ نفرة ވެއްޖެއެވެ. އަދި ހިތްހަމަނުޖެހިއްޖެއެވެ.❁ قُلُوبُ الَّذِينَ= އެމީހުންގެ ހިތްތައް.❁ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ = އެމީހުން آخرة އަށް އީމާންނުވާ.❁ وَإِذَا ذُكِرَ= އަދި ذكر ކުރެވިއްޖެއްޔާ

ހަރާންކުރެވިއްޖެއްޔާއި.❁ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ = އެކަލާނގެ ނޫން ތަކެތި (لات, عزّى ކަހަލަ ބުދުތައް)❁ إِذَا هُمْ=
އެހައިރުން އެމީހުން❁ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾= އުފާވެރިވެ މަޖާވެރިއެވެ.❁ قُلْ= (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު
ވިދާޅުވާށެވެ!.❁ ٱللَّهُمَّ= އޭ މަތިވެރި الله އެވެ.❁ فَاطِرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިން ނެތުމުގެ ތެރެއިން
އުފެއްދެވި ކަލާނގެ.!❁ عَٰلِمَ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ= އޭ غيب ގައި ފޮރުވިގެންވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި ފާޅުގައިވާ ކަންތައް
ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ.!❁ أَنتَ تَحْكُمُ = އިބަރަސްކަލާނގެ ޙުކުމް ކުރައްވަވާނެއެވެ.❁ بَيْنَ عِبَادِكَ = އިބަރަސްކަލާނގެ
އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި.❁ فِي مَا كَانُوا۟ فِيهِ = އެކަންކަމުގައި އެމީހުންވީ ކަންކަމުގައި.❁ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾ = އެމީހުން
ދެބަސްވެ އިޚްތިލާފުވާ ކަމުގައި.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٤٢) މަރުވާހިނދު الله އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ނަފުސުތައް ފުރާނަތައް ހިފަހައްޓަވައެވެ. (އޭގެ ވެރިއަކަށް ނުދޫކުރައްވައެވެ.) އަދި މަރުގެ އަޖަލު ކަނޑައެޅިގެންނުވާ ފުރާނަތަކެއްވެސް ނިދާވަގުތުގައި ހިފަހައްޓަވައެވެ. އަދި ނިދީގެ ތެރެއިގައި މަރުވުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ފުރާނަތައް އެކަލާނގެ ދެން ދޫނުކުރައްވައި ހިފަހައްޓަވައެވެ. (އެމީހަކު ހޭނާނަން ނިދިގެތެރޭ މަރުވެފައިވެއެވެ.) ދެން އަނބުރާ ފުރާނަ (މަރުވުމަށް ކަނޑައެޅިނުވާ ފުރާނަތައް) އެކަލާނގެ އޭގެ ވެރިންނަށް ދޫކުރައްވައެވެ. (އޭރުން ދެން އޭނާ ނިދިހަރުވެގެން ހޭލާނެއެވެ.) އެއީ އޭނާގެ އަޖަލު ހަމަވާންދެންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި (اللهގެ ކުދުރަތުގެ ބޮޑުކަމުގެ) ދަލީލުތަކާއި ނިޝާނުތައް ވެއެވެ. ނަމަވެސް އެއީ ވިސްނާ ފިކުރުކުރާ ބަޔަކަށެވެ.

(٤٣) އަދިވެސް ހުއްޓެވެ.؟ އެމީހުން އެބަހީ މުޝްރިކުން الله ފިޔަވައި ޝަފާޢަތްތެރިންތައް ހިފައި އިޙްތިޔާރުކުރިއެވެ. (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. އެތަކެއްޗަކީ އެއްވެސް އެއްޗަކަށް މިލްކުވެގެންނުވާ ތަކެތި ކަމުގައި އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއް ވިސްނާ ފަހުމުކުރުމުގެ ބުއްދިއެއް ނެތްނަމަވެސް (އެމީހުން އެތަކެތި ޝަފާޢަތްތެރިންކަމުގައި ހިފާ ހުއްޓެވެ؟)

(٤٤) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. އެންމެހައި شَفَاعَة އެއް خَاصَّ ވެ މިލްކުވެގެންވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ތަކެތީގެ މިލްކުވެގެންވަނީ ހަމައެކަލާނގެއަށެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުން މަރުވުމަށްފަހު އަނބުރާ ރުޖޫޢަވާނީވެސް ހަމައެކަލާނގެ حَضْرَة އަށެވެ.

(٤٥) އަދި آخِرَةُ އަށް އީމާން ނުވާމީހުންގެ ގާތުގައި الله އެކަނި ކުރެވިއްޖެއްޔާ އެކަލާނގެ ހަނދާންކުރެވިއްޖެއްޔާ އެމީހުންގެ ހިތްތައް ބޭޒާރުވެ ނުރުހިގެންދެއެވެ. ނަފުރަތުކުރެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ނޫންތަކެތި (لَاتَ عُزَّى ފަދަ ބުދުތައް) ކުރިކުރި ކުރެވިއްޖެއްޔާ/ހަނދާންކުރެވިއްޖެއްޔާ ދެންއެމީހުން އުފާވެ މަޖާވެއެވެ.

(٤٦) އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އޭ މަތިވެރި الله އެވެ.! އޭ އުޑުތަކާއި ބިން ނުހުރުމުގެތެރެއިން އުފެއްދެވި ކަލާނގެ. އަދި ސިއްރުގައި ފޮރުވިގެންވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި ފާޅުގައިވާ ކަންކަމާއި ހުރިހާކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ. އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި ދެބަސްވެ އިޚްތިލާފުވީ ކަންކަމުގައި އެމީހުންގެ މެދުގައި ޙުކުމް ކުރައްވަވާނެއެވެ.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ مِن سُوٓءِ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مَا لَمْ
يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾ فَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَـٰنَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا
خَوَّلْنَـٰهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍۭ ۚ بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالَهَا ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَآ أَغْنَىٰ
عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ ۚ وَٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ هَـٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَمَا هُم
بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

މުފްރަދާތު

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންނަށް ވިޔަސްވެސް.* مَا فِى
ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا = ބިންމަތީގައިވާ ހުރިހާ ތަކެތި.* وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ = އަދި އޭގެއާއެކު އިތުރު އެހާމެތަކެތި.*
لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ = އެއިން އެމީހުން ފިދުޔާ ދޭނެ (ފިދުޔާ ދިނީހެވެ.)* مِن سُوٓءِ ٱلْعَذَابِ = عَذَاب ގެ
ނުބައިކަމުން / ސަޚުތުކަމުގެން.)* يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = ޤިޔާމަތް ދުވަހުން.* وَبَدَا لَهُم = އަދި އެމީހުންނަށް
ފާޅުވެގެންދާނެއެވެ.* مِّنَ ٱللَّهِ = الله ގެ ޙަޟްރަތުން.* مَا لَمْ يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾ = (الله ގެ
ކޯފާއާއި عَذَاب ގެ ބާވަތުން) އެމީހުން ހިތަށްވެސްނުއަރާތަކެތި.* وَبَدَا لَهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް ފާޅުވެގެންދާނެއެވެ.*
سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ = އެމީހުން ކުރި ކަންތަކުގެ ނުބައިކަންތައް.* وَحَاقَ بِهِم = އަދި އެމީހުން
ވަށާލާނެއެވެ.* مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾ = އެމީހުން އެކަމާއި ދޭތެރެ މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކުރި ކަންތަ
އެއީ ބަޖެހޭނެއެވެ. فَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَـٰنَ = ފަހެ އިންސާނާއަށް ޖެހިއްޖެއްޔާ / އިންސާނާއަށް ލިބިއްޖެއްޔާ.* ضُرٌّ
= އުނދަގޫތައް/ދަތިކަމެއް/ ފަޤީރުކަމެއް.* دَعَانَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އޭނާ ގޮވާ ދުޢާކުރާނެއެވެ.* ثُمَّ
إِذَا خَوَّلْنَـٰهُ = ދެންތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ދެއްވައިފިއްޔާ.* نِعْمَةً مِّنَّا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ޙަޟްރަތުން ނިޢުމަތެއް.* قَالَ = އޭނާ ބުނާނެއެވެ.* إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަށް އެއީ
ދެވުނީ.* عَلَىٰ عِلْمٍ = އަހުރެންނަށް ހުރި ޢިލްމެއްގެ ސަބަބުންނެވެ./ ނުވަތަ އަހުރެންގެ މާތްކަން الله ދެނެވޮޑިގެންވާތީއެވެ.
* بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ = އަދި ބާއްޖަވެރިކަމެއް.؟ އެއީ އިމްތިޙާނެކެވެ. (ޝުކުރުކުރާތޯ ނުވަތަ ނުކުރާތޯ
ބެއްލެވުމަށެވެ..)* وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ގިނަބަޔަކު އޭގެ ޙަޤީޤަތް.* لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ =
އެމީހުން ނުދަންނަކަށް ނުވާނެއެވެ.* قَدْ قَالَهَا = ހަމަކަށަވަރުން އެބަސް ބުނެފައިވެއެވެ.* ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ =
އެމީހުންގެ ކުރީގައިވީ މީހުންވެސް.* فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم = ފަހެ އެމީހުންނަކަށް ފައިދާއެއް ނުކުރިއެވެ.* مَّا كَانُوا۟

يَكْسِبُونَ (٥٠) = އެމީހުން ހޯދަމުންދިޔަ އެއްޗެއްސެއްވެސް. އެއްވެސް އެހީއެއް.☼ فَأَصَابَهُمْ = ފަހެ

އެމީހުންނަށް ޖެހިއްޖެއެވެ / ދިމާވެއްޖެއެވެ.☼ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا = އެމީހުންކުރި ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން.☼

وَالَّذِينَ ظَلَمُوا = އަދި އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުން.☼ مِنْ هَؤُلَاءِ = މިމީހުންގެ ތެރެއިން. މިހާރު

މިޒަމާނުގެ ތެރެއިން.☼ سَيُصِيبُهُمْ = ނިކަންދުރުގައި އެމީހުންނަށް ދިމާވާނެއެވެ.☼ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا =

އެމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން.☼ وَمَا هُم = އަދި އެމީހުން ނުވެއެވެ.☼ بِمُعْجِزِينَ (٥١) = (الله

ނުކުޅެދިއްވާފައިވާ ކީއްވެކަމެއްގައި / الله އަށް ނުކުޅެދިގެންވާ ބަޔަކަށް.☼

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٧) އަދި އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންނަށް ދުނިޔޭގައިވާ އެންމެހާ ތަކެއްޗާއި އަދި އެއާއެކު އަދި އެއާއެއްފަދަ އިތުރަށް އެމީހުން عَذَاب ގެ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން فِدْيَة ދީން އެމީހުންނަށް ދިންނަމަވެސް (އެމީހުން އެކަމުން ސަލާމަތްވުމަށްވާނެއެވެ.) އެމީހުންނަށް الله ގެ ޙަޟްރަތުން ފާޅުވެއްޖެ (الله ގެ ކޯފާއާއި عَذَاب ގެ ތެރެއިން) އެމީހުން ހީވެސްނުކުރާ ކަންތައްތަކެވެ.

(٤٨) އެމީހުންނަށް ފާޅުވާނީ އެމީހުން ކުރި އަމަލުތަކުގެ ނުބައިކަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ދީން (ދުނިޔޭގައި މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކުރަމުންދިޔަ ކަންތައް އެމީހުން ވަށައިލާނެއެވެ. (އެއީ ނަރަކައިގެ عَذَاب އެވެ.)

(٤٩) ފަހެ އިންސާނާއަށް އުނދަގުލެއް - ނުވަތަ ފަގީރުކަމެއް - ނުވަތަ ބަލިމަޑުކަމެއް ފަދަ ކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ އޭނާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ގޮވާ ދުޢާ ކޮށް ހަދައެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން އޭނާއަށް ނިޢުމަތެއް ދެއްވައިފިއްޔާ އޭނާ ބުނާނެއެވެ. މިއީ އަހުރެން މިކަންކަން ކުރެވޭނެ ގޮތް ދަނެގެން ސަބަބުން ލިބުނު ދެނެއެވެ. ނުވަތަ އަހުރެންގެ ފަޟީލަތް ކަމަށް ލިބިދެއްވީކަމެވެ. (الله އެކަން ޖަވާބު ދެއްވަނީ އެހެންނަމަކުންނެވެ. އަދި ކިއްވެ ހެއްދެވީ؟ އެއީ فِتْنَة އެކެވެ. އިމްތިޙާނެކެވެ. (އޭނާ އެ ނިޢުމަތަކީ ޝުކުރު ކުރާތޯ ނުވަތަ ނިޢުމަތަކަށް ކާފަރުވޭތޯއެވެ.) އެކަމަކު އެމީހުންގެ ގިނަމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ.

(٥٠) އެމީހުންގެ ކުރީމީހުން އެބަހީ އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގައި އުޅުނު މީހުންވެސް އެފަދަ ބަސްބުނެވެ. އެކަމަކު ދުނިޔޭގައި އެމީހުން އެހޯދި އެއްޗެއްސެއްވެސް އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ފުދިއެއް ނުދިނެވެ.

(٥١) ފަހެ އެމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން އެމީހުންނަށް ޖެހުނެވެ. (ބަދުރު ހަނގުރާމާ ކަހަލަ- ހަނގުރާމަތަކުގައި- ބަލިވެގެން ހަނގުރާމަތަކުގައި) މަރާލެވުމާއި ކަންކަން ދިމާވިއެވެ. އަދި މިމީހުންގެ ތެރެއިންވެސް- އެބަހީ مكة ގެ مشرك ގެ ތެރެއިންވެސް އަނިޔާވެރިވި މީހުންނަށް ނިކަންދުރުގައި އެމީހުން ކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން ދިމާވާނެއެވެ. އެއީ ކާފަރު ކަންމަތީ ދެމިހުރިއްޔާއެވެ. އަދި الله ނުކުޅެދިއްވާފައިވާ ކީއްވެ ކަމެއްގައި އެމީހުން ނުވެއެވެ. (الله ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް އެމީހުންނާމެދު عمل ކުރައްވާނެއެވެ.)

أَوَلَم يَعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأَيَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ ۞ قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُواْ عَلَىٰٓ
أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُواْ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ وَأَنِيبُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُواْ لَهُۥ مِن
قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾ وَٱتَّبِعُوٓاْ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً
وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾ أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَٰحَسْرَتَىٰ عَلَىٰ مَا فَرَّطتُ فِي جَنۢبِ ٱللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ ٱلسَّٰخِرِينَ ﴿٥٦﴾ أَوْ تَقُولَ لَوْ
أَنَّ ٱللَّهَ هَدَىٰنِي لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾

ލަފްޒީމާނަ

أَوَلَم يَعْلَمُوٓاْ = އެމީހުންނަށް ނުވެނީ ނޭނގުނީތޯއެވެ.؟ ❁ أَنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَي. ❁ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ = ރިޒުޤު ފުޅާކޮށްދެއްވައެވެ. ❁ لِمَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ބަޔަކަށް. ❁ وَيَقْدِرُ ۚ = (އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ބަޔަކަށް) ދަތިކުރައްވައެވެ. ❁ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައިވެއެވެ. ❁ لَأَيَٰتٍ = (الله ގެ ޤުދުރަތްތެރިކަމާއި އެއްކަލާނގެކަމަށް دليل ކުރާ) އާޔަތްތަކާއި ނިޝާނެވެ. ❁ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ = އީމާންވާ ބަޔަކަށް (ފައިދާހުރި ބަޔަކަށް). ❁ ❁ قُلْ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. (الله تعالى وحى ކުރައްވައެވެ.) يَٰعِبَادِيَ = އޭ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނޭވެ!. ❁ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُواْ = އެއުރެން އިސްރާފުކޮށްފައިވާ (ފާފަކޮށްގެން ހައްދުފަހަނައަޅާ) ދިޔުމުގެ/ އަޅުތަކުންނޭވެ!. ❁ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ = ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ نفس ތަކުގެ މައްޗަށް ❁ لَا تَقْنَطُواْ = ކަލޭމެން އުންމީދު ކަނޑައިނުލާށެވެ!. ❁ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ = الله ގެ رحمة ން ❁ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ❁ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ = އެންމެހައި ފާފަތައް ފުއްސަވައެވެ. ❁ إِنَّهُۥ هُوَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ❁ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾= ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލެއްވުން ވަޑައިގަންނަވައެވެ. ❁ وَأَنِيبُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّكُمْ = އަދި ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ربّ އަށް رجوع ވެ އެނބުރިއަށް توبة ވާށެވެ!. ❁ وَأَسْلِمُواْ لَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ!. ❁ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ = ކަލޭމެންގެ ގާތަށް އައުމުގެ ކުރިން. ❁ ٱلْعَذَابُ = عذاب ❁ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾= ދެން އެހެން ކަލޭމެންނަށް نصر ނުލިބޭނެ. ❁ وَٱتَّبِعُوٓاْ = އަދި ކަލޭމެން تبع ވާށެވެ!. ❁ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ = ބާވައިލެއްވުނު ރަނގަޅު ތަކެއްޗާއި (އެބަހީ ކީރިތި قرآن އާއި) ❁ إِلَيْكُمْ = ކަލޭމެންނަށް ❁ مِّن رَّبِّكُم = ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ حضرة ން. ❁ مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ = ކަލޭމެންނަށް އައުމުގެ ކުރިން ❁ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً = عذاب ހަމަކުއްލިއަކަށް. ❁ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾= ކަލޭމެންނަށް إحساس ވެސް ނުވާ ހާލު. ❁ أَن تَقُولَ نَفْسٌ = އެއްވެސް نفس

އެއް ނުބުނުމަށެވެ. (އެއްވެސް نفس އެއްބަސްނުވާނެއެވެ)۞ يَٰحَسْرَتَىٰ= އޭނާގެ ހިތާމައެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ!۞ عَلَىٰ
مَا فَرَّطتُ= އަހުރެން ކުރުވާލެވުނު ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށެވެ۞ فِي جَنۢبِ ٱللَّهِ = اللهُ ގެ ޙައްޤަށް. (الله ގެ
ޢިބާދަތްތަކުގެ މައްޗަށް) اللهُ ގެ ނިސްބަތުގައި۞ وَإِن كُنتُ = އަދި އަހުރެންވީ ۞ لَمِنَ ٱلسَّٰخِرِينَ (٥٦) =
މަލާމާތް ކުރާ ފުރައްސާރަ ކުރި މީހުންގެ ތެރެއިންކަން ހަމަކަށަވަރެވެ.۞ أَوْ تَقُولَ = ނުވަތަ ބުނުމުން/ ބުނެފާނެއެވެ۞
لَوْ أَنَّ ٱللَّهَ هَدَىٰنِي = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އަހުރެންނަށް ތެދުމަގުދެއްކެވިނަމަ۞ لَكُنتُ =
ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ވީހުމެވެ۞ مِنَ ٱلْمُتَّقِينَ (٥٧) = تقوى ވެރިންގެ ތެރެއިން۞

إجْمَالِي މާނަ

(٥٢) ހަމަކަށަވަރުން الله އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކަށް ރިޒުގު ތަނަވަސްކޮށް ދެއްވައި އަދި އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކަށް ރިޒުގު ދަތިކޮށްދެއްވާކަން އެމީހުންނަށް ނޭގޭތޯއެވެ؟ އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި الله ގެ ގުދުރަތްތެރިކަމާއި އެއްކައުވަންތަކަން ދަލީލުކުރާ دليل ތަކާއި ހެކިތައް އެބަހުއްޓެވެ الله އަށް إيمان ވާ ބައެއްކަމަށެވެ.

(٥٣) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. (الله تعالى وحي ކުރައްވައެވެ.) އޭ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނޭ ފާފަކުރުމުގައި އިސްރާފުވެރިކަމުގައި އިސްރާފުވެގެންވާ އަޅުތަކުންނޭވެ. الله ގެ ރަޙްމަތުން ކަލޭމެން އުންމީދުކަނޑައިނުލާށެވެ.އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އެންމެހާ ފާފަ ފުއްސަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތް ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٥٤) އަދި ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ رَبُّ އަށް ތައުބާވެ ރުޖޫޢަވާށެވެ. (އެއީ ގިނަގިނައިން ތައުބާވެ ކަލާނގެއަށް ނަބިއްޔާކަން ދުރުވެގެންނާއި އެކަލާނގެ ބުނެދެއްވުން ޤަބޫލުވެގެންނެވެ.) އަދި އެކަލާނގެއަށް ކަލޭމެން ޤަބޫލުވެ ޢިބާދަތްތެރިވާށެވެ. އެއީ ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބު އައުމުގެ ކުރިންނެވެ. (ތިމާއާ ނުވެއިއްޔާ ޢަޛާބު އައުމުގެ ކުރިން) ދެން ކަލޭމެންނަށް نَصْر ނުލިބޭނެއެވެ. نَصْر ދިނުމަށް ފަރާތެއް ނުވާނެއެވެ.

(٥٥) އަދި ހަމަ ކުއްލިއަކަށް ކަލޭމެންނަށް އިޙްސާސްވެސް ނުވާގޮތަށް عَذاب އައުމުގެ ކުރިން ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން ކަލޭމެންނަށް ބާވައިލެއްވުނު ރިވެތިވެގެންވާ ތަނުގެ ތެރެއިންވާ ކަލޭމެން ތަބާވާށެވެ!. އެބަހީ ޢަޒީޒު قُرْآن އާއި ތަބާވާށެވެ!.

(٥٦) އަދި އެއްވެސް ނަފްސެއް ބުނާނެ الله އާއި ދެމެދު - الله ގެ ޢިބާދަތްތަކުގައި ކުރުވާލި ކުރިކަމަށްޓަކައި އޭ އަހުރެންނަށް ހައި ހިތާމައެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! އަދި އަހުރެންވީ މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަ ކުރި މީހުންގެ ތެރެއިންކަން ހަމަކަށަވަރެވެ. މިފަދަބަސްތައް ބުނުމުގެ ކުރިންނެވެ.

(٥٧) ނުވަތަ الله އަހުރެންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވިނަމަ އަހުރެންވީހީ ތަޤްވާވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. މިހެން އެއްވެސް ނަފްސެއް ބުނުމުގެ ކުރިންނެވެ.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى ٱلْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِى كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلَىٰ قَدْ جَآءَتْكَ ءَايَٰتِى فَكَذَّبْتَ بِهَا وَٱسْتَكْبَرْتَ
وَكُنتَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٩﴾ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تَرَى ٱلَّذِينَ كَذَبُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ
﴿٦٠﴾ وَيُنَجِّى ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ ٱلسُّوٓءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾ ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ
وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

ލުޣަތު

أَوْ تَقُولَ = ނުވަތަ ބުނާނެއެވެ./ ބުނެފާނޭއެވެ.۞ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ = عَذَاب ފެންނަ ހިނދު.۞ لَوْ
أَنَّ لِي كَرَّةً = އަޅުގަނޑަށް އަދި އެއްފަހަރު (ދުނިޔެއަށް) އާދުވާން ނަމަވެއެވެ. فَأَكُونَ = ފަހެ
ދެން އަޅުގަނޑު ވާނޭއެވެ.۞ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ = އިޙްސާންތެރިންގެ ތެރެއިން.۞ بَلَىٰ = އެއްގޮތަކަށްވެސް
އެހެންނޫނެވެ. އަދި ކިޔުއްވައިދެއްވިއެވެ؟ ۞ قَدْ جَاءَتْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގާތަށް އައެވެ. އަހުރެންގެ އާޔަތްތައް.۞
ءَايَاتِي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކެވެ.۞ فَكَذَّبْتَ بِهَا = ދެން ކަލޭ އެތަކެތި ދޮގުކުރީއެވެ.۞
وَاسْتَكْبَرْتَ = އަދި ކިބުރުވެރިވީއެވެ.۞ وَكُنتَ = އަދި ކަލޭވީ.۞ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾ =
ކާފިރުންގެ ތެރެއިންނެވެ.۞ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ = އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން.۞ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا = ދޮގުހެދި
މީހުން ކަލޭދެކޭނެއެވެ. (ކަލޭގެފާނު ދުށާވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.) ۞ عَلَى اللَّهِ = الله އަށް.۞ وُجُوهُهُمْ
مُسْوَدَّةٌ ۚ = އެމީހުންގެ މޫނުތައް ވަނީ ކަޅުވެގެންނެވެ.۞ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ = ނަރަކައިގާ ނުވޭތޯއެވެ؟
(އޮތީ ނަރަކަ ފެއެވެ.)۞ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ = ޤަރާރު ކިބުރުވެރިވި މީހުންނަށް ޖާގައެއްކަމުގައި.۞
وَيُنَجِّي اللَّهُ = އަދި الله ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ.۞ الَّذِينَ اتَّقَوْا = ތަޤުވާވެރިވި މީސްތަކުން.۞
بِمَفَازَتِهِمْ = އެމީހުންގެ ކާމިޔާބީ ނަސީބުވެގެން (އެއީ ނަރަކައިން ސަލާމަތްވެ ސުވަރުގެ ވަނުމެވެ.)۞
لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ = އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ނުބައެއް ނުޖެހޭނެއެވެ. ۞ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾ = އަދި
ހިތާމަކުރާނޭ ބަޔަކުވެސް އެމީހުން ނުވާނެއެވެ.۞ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ = الله އީ އެންމެހައި ތަކެތި
ހައްދަވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ = އެކަލާނގެއީ ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް.۞ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ =
ބެލެހެއްޓެވުމާއި ބަރާބަރު ކުރައްވާ ވަކީލެއް ކަމުގައިވާ ކަލާނގެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٥٨) ނުވަތަ عَذَاب ފެންނަހިނދު އަހުރެން އަދި އެއްފަހަރު ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވާނަމަވެއެވެ. އޭރުން އިޙްސާންތެރިންގެ ތެރެއިން އަހުރެންވާނެހިމެވެ. މިހެން އެއްވެސް ނަފްސަކަށްބުނުމުގެ ކުރިންނެވެ. (އޭގެ ކުރިން ތައުބާވެ އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ރުޖޫޢަވާށެވެ!)

(٥٩) އެހެން އެއްޗެތަކެއްވެސް ނުވާނެއެވެ.(އެބަހީ ދުވަސްފަހަކަށް ފޮނުއްވުމެއްނުވެއެވެ.)އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން އޭނާއަށް އެންގޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް އައެވެ. ދެންކަލޭ އޭއާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް އަދި ބޮޑާވެ ކާފިރުވެރިޔަކުވީއެވެ. އަދި ކަލޭވީ ކާފިރުންގެ ތެރެއިންނެވެ. (މިފަދަ މިފަދަ ނަމަވެސް ކުރުމުގެ ކުރިން ކަލާނގެ اللّٰه ތަޢާލާގެފުޅު ކީރިތި قُرْآن އާއި ތަބާވެ އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ.)

*ދަންނައެވެ. މި آ ية :(قل يا عبادى الّذين أسرفو على أنفسهم .). މިއާޔަތަކީ ކީރިތި قُرْآن ގައި އަޅުތަކުންނަށް ހުރިހާ އެންމެ އުފާވެރި بشارة ކަމުގައިވާ އާޔަތެވެ. اللّٰه ގެ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ حضرة ން ލިބިވަޑައިގަންނަ رحمة އަކީ ފުންމިން ނެތް ކަމެއްކަމެވެ.

* އެންމެ ފުރަތަމަ އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ކޮށްދެއްވި އަޅުތަކުން ނިސްބަތްކުރައްވާ ގޮތުން ޝަރަފުވެރިކޮށް އަޅުތަކުންނަށް މާތްކަމާއި شرف އެރުވެވެ. އަދި އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދިނެވެ. * ދުވަސްފަހަކަށް އެބަހީ އެބައިމީހުން ފާފަތައް އުނދުރުމުގައި މިންނެތް إسراف ކުރިކަން بيان ކުރައްވާ ފައެވެ. * ތިންވަނަފަހަކަށް އެއްވެރިޔަކު އެއަށްމަރުނުވެސް އެފަދަ މިނަ ފާފައެއް އަޅުތަކުންވެސް އެކަލާނގެ رحمة ން أميد ކަނޑައިނުލުމަށް ބަރަފުލެއްވެ. އެފަދަ މިނަ ފާފައެއް އަޅުތަކުނަށް رحمة ން أميد ކަނޑައިނުލުމަށް އެންގެވީ އެތަނުގެ مفهوم ން ސާބިތުވެގެ މަދު ފާފައެއް أهل ތަރިންގަނަށް އެކަލާނގެ ފުއްސެވުން މާ أولى ތެރޭގައިވާކަމެވެ. * ދެން އެބާއްޔަ ހުރިހާ ފާފައެއް ފުއްސަވާނެ ކަމަށް ބަސްފުޅު އެވަނީއެވެ. (إنّ الله يغفر الذ نوب جميعا) يعنى ހަމަކަށަވަރުން الله އެންމެހައި ފާފައެއް ފުއްސަވައެވެ. މިފަދަ ބަސްފުޅުތަކުން އަޅުތަކުންނަށް ހުރި އުފާވެރިކަމެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! الله ގެ رحمة ގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! ނަމަވެސް އާޚިރަތުގެ އަރައިގަތުމުގައި އެބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް توبة ވެ رجوع ވެ އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންވުމަށެވެ. މިއީން މިއެނގޭ އެފަދަ ބޮޑު رحمة އާއި ލިބިވަޑައިގަތުމަށް الله ގެ حضرة ގައިވާއިރު އަޅުތަކުން އެކަމަށް އަދި އެކަލާނގެ حضرة އަށް رجوع ވެ توبة ވުން އަވަސްކުރަންވީކަމެވެ. والله أعلم .

(٦٠) އަދި الله އަށް ދޮގުހަދައިގެންދި މީހުންގެ މޫނުތައް ޤިޔާމަތްދުވަހުން ކަޅުވެގެންވާނެކަން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނާނެއެވެ. ކިބުރުވެރި ބޮޑާވީމީހުންގެ ޖަގަހައީ ކަމުގައި ނަރަކަ ނުވޭހެއްޔެވެ.؟ (އެބަހީ އެމީހުންގެ ޖަގަހައީ ކަމުގައި ނަރަކަ ވާނޭނެއެވެ.)

(٦١) އަދި ތަޤުވާވެރިވި މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ނަސީބާއި ކާމިޔާބުގެ ސަބަބުން الله އެމީހުން (އުޅުނުތަނުގެ ނުރައްކަލުން) ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ. އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ނުބައެއްނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި ހިތާމަކުރާކަށް ބޭނުންކުރުމެއް ކަމުގައި ވެސް ނޫނެވެ.

(٦٢) الله އީ އެންމެހައި އެއްޗަކީ ހައްދަވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި ކޮންމެ އެއްޗެއް ރައްކާތެރިކުރައްވައި ބެލެހެއްޓުމުގައި އެކަލާނގެ ވަކީލުވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ أَيُّهَا
ٱلْجَٰهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعْبُدْ
وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَمَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّٰتٌۢ بِيَمِينِهِۦ ۚ
سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾ وَنُفِخَ فِى ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ
أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ ﴿٦٨﴾

ޚުލާޞާ

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކުގެ مَقَالِيدُ ވަނީ އެކަލާނގެއަށް ޚާއްޞަ ވެގެންނެވެ. (އެއީ އެތަންތަން އެކަލާނގެ
ބަރުކަތްތަކާއި ޚަޒާނާ ހިންގުމާއި އެތަންތާނގެ ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރެއްވުމެވެ. އެތަންތާގެ ތަޞައްރުފުވެސް. ❁
وَٱلْأَرْضِ ۗ = އަދި ބިމުގެ مَقَالِيد ވެސް. ❁ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފިރުވީމީހުން (ޖަހަންނަމަށް.) ❁
بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ = الله ގެ އާޔަތްތަކަށް ❁ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ = ކަލޭގެފާނުގެ ސަމާލުކަމެއް ❁ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٦٣﴾ =
ގެއްލުން ހުރިގޮތުގެ މަންޒިލެވެ. ❁ قُلْ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ❁ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ = الله
ނޫން އެއްޗަކަށް ހެއްޔެވެ؟ ❁ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ = އަޅުކަން އަޅުކަންކުރުމަށް ކަލޭމެން އަޅުގަނޑަށް އަމުރުކުރަނީ ❁
أَيُّهَا ٱلْجَٰهِلُونَ ﴿٦٤﴾ = އޭ ޖާހިލުންނޭވެ! ❁ وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް وَحِي
އިއްވެވިއްޖެއެވެ ❁ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ (ރަސޫލުން) ބޭކަލުންނަށްވެސް. ❁ لَئِنْ
أَشْرَكْتَ = ކަލޭގެފާނު ޝިރުކުކުރައްވައިފިނަމަވެސް. ❁ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ޢަމަލު އެކަލާނގެ
ބާޠިލުކުރައްވާނެ ކަމަށެވެ. ❁ وَلَتَكُونَنَّ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުވާނެއެވެ. ❁ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٦٥﴾ =
ގެއްލުންވާމީހުންގެ ތެރެއިން. ❁ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعْبُدْ = އަދި ކިޔަމަންވެއްޖެ؟ ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަން
ކުރައްވާށެވެ. ❁ وَكُن = އަދި ކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ❁ مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٦٦﴾ = ޝުކުރުކުރާމީހުން
ގެތެރޭގައެވެ. ❁ وَمَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ = އަދި އެމީހުން الله އަށް ޤަދަރުކޮށް އިޙްތިރާމް ނުކުރެއެވެ. ❁ حَقَّ قَدْرِهِۦ =
އެކަލާނގެއަށް ޤަދަރުކޮށް އިޙްތިރާމްކުރަން ޖެހޭގޮތަކަށް. ❁ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا = އަދި މުޅި ބިންގަނޑުވެސް. ❁
قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ = ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެކަލާނގެ މުށުތެރޭގައެވެ. ❁ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ = އަދި އުޑުތަކުވެސް. ❁
مَطْوِيَّٰتٌۢ بِيَمِينِهِۦ ۚ = އެކަލާނގެ ކަނާތްއަތުގައި ވަށްދާވާނެއެވެ. ❁ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ =

އުޅަދާނަވީ ހުސްއެކަނިފަރުވަންތަވެ ވީއެވެ. ۞ عَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٧ = އެމީހުން އެޝިރުކުކުރާތަކުން ބައިވެރިކުރާ

ތަކެތިން ۞ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ = އަދި ޞޫރުގައި ފުންމަވައިފިއްޔާއެވެ. (މިއީ ފުރަތަމަ ޞޫރު ފުންމެވުމެވެ.) ۞ فَصَعِقَ = ފަހެ

ބިރުން ސިހިގެންގޮސް މަރުވެދާނެއެވެ. ۞ مَن فِي السَّمَاوَاتِ = އުޑުތަކުގައި ވާހާބަޔަކު. ۞ وَمَن فِي الْأَرْضِ = އަދި

ބިމުގައި ވާހާބަޔަކާއި. ۞ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ = ﷲ އިރާދަކުރެއްވި ބަޔަކު ފިޔަވާ . ۞ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ = ދެން އަލުންފަސް

އެއަށްފަހު ފުމެވިއްޖެއްޔާއެވެ. (ދެވަނަ ޞޫރު ފުމެވުމާއެވެ.) ۞ أُخْرَىٰ = އަނެއްކާވެސް ۞ فَإِذَا هُمْ = ފަހެ އެބައިމީހުން

އެމީހުން (މަރުވި އެންމެން) ۞ قِيَامٌ يَنظُرُونَ ٦٨ = (ކޮންކަމެއްވާނެ) ތެދުވެގެން ބަލަބަލައި ތިބޭނެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٦٣) އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގެ مَقَالِيد ވަނީ އެކަނި އެކަލާނގެއަށް ހާއްސަވެގެންނެވެ. (مَقَالِيد އެއީ ތަޅުދަނޑިތަކާއި މުގުރުކުރެވުނު އެތެރޭގެ ކަންތައްތަކާއި ތަފްސީރުކުރެއްވުމާއި ބަޔާންކުރެއްވުމާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތަކާއި އެތަނުގެ ކަންތައްތައް ހިންގެވުމެވެ.) އަދި اللّٰهގެ އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވި މީހުންނަކީ ގެއްލިހަލާކުވެގެންވާ މީހުންނަކީ ހަމައެކަނިއެވެ.

(٦٤) (އޭ رَسُوْل الله އެވެ!) ކާފިރުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ ޖާހިލުންނޭވެ. ކާފިރުން އަޅުކަންކުރާ ތިމަ އަޅުކަންކުރުމަށް ﷲ ނޫން ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރުމަށް ގޮވާތޯވެ؟

(٦٥) (الله وحي ކުރެއްވިއެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުންނަށް وحي ކުރެއްވިއްވެގެންވަނީ އަދި ކާފިރުންނަށް ކުރިން رَسُوْل ބޭކަލުންނަށްވެސް وحي އިއްވެވިގެން ވަނީ (އެބޭކަލުންނަށްވެސް) އަދި ކާފިރުންނަށްވެސް شرك ކޮށްފިއްޔާ ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުންނަށް ކުރާއުޅުނު އެންމެހައި ހެޔޮ عمل باطل ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އޭރުން ކާފިރުންވާނީ ގެއްލި ހާނިވެގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

(٦٦) އަދި ޚާއްޞަކޮށް ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަން ކުރައްވާށެވެ. އަދި شرك ކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ކާފިރުން ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.ވިއްޔާ.

(٦٧) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން – އެބަހީ مشرك ން –الله އަށް قدرކޮށް إحترام ކުރުން حق ވެގެންވާގޮތަށް އެމީހުން އެކަލާނގެއަށް قدر ކޮށް إحترام ކޮށްނުދެއެވެ. قيامة ދުވަހުން މުޅި ބިންގަދޭވަނީ އެކަލާނގެ މުޓްޓުގެއެވެ. އަދި އުޑުތައް ވަންނަވާނީ ޔަމީނުގެ ތެރޭގައި ކަނޑައަޅައި ވަކިކުރެވިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެ شرك ކުރާ ކަންތަކުން އެކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތަވެ މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٦٨) ފަހެ (ފުރަތަމަ ފަހަރަށް) ޞޫރުގައި ފުންމަވައިފިއްޔާ الله އިރާދަކުރެއްވި ބަޔަކު ފިޔަވާ އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ބަޔަކު ބިރުން ސިހިގެންގޮސް މަރުވެދާނެއެވެ. ދެން ދެވަނަ ފަހަރަށް އަލުންފަސް ޞޫރުގައި ފުންމަވައިފިއްޔާއެވެ. ދެން އެމީހުން ތެދުވެގެން (ކޮންކަމެއްވާނެ ހެއްޔެވެ) ތެދުވެ ބަލަން ތިބޭނެއެވެ.

وَأَشْرَقَتِ ٱلْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ وَجِاْىٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ
نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾ وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمْ
خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ
عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ٱدْخُلُوٓا۟ أَبْوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

މުފްރަދާ

وَأَشْرَقَتِ ٱلْأَرْضُ = އަދި ދުލި ބިންގަނޑު އަލިވެދިއްލުއްޖެވެ.۞ بِنُورِ رَبِّهَا= އެބިމުގެ ވެރި ربّ ގެ نور ން۞
وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ= އަދި (عمل ގެ) ފޮތްތައް ބެހެއްޓިގެންނެވެ.۞ وَجِاْىٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ= އަދި نبي ބޭކަލުން
ގެންނެވިއްޖެއެވެ.۞ وَٱلشُّهَدَآءِ = އަދި ޝަހީދުންނާއި.۞ وَقُضِىَ بَيْنَهُم= އަދި އެމީހުންގެ މެދުގައި
ނިޔާކުރެވިއްޖެއެވެ.۞ بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حق އާ.۞ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾= އަދި އެމީހުންނަށް އަނިޔާ
ނުކުރެވޭނެއެވެ.۞ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ= އަދި ކޮންމެ نفس އަކަށް (ހެޔޮ ނުބައިކަމުގެ) ބަދަލު جزاء
ދެއްވޭނެއެވެ.۞ مَّا عَمِلَتْ = އެކަމެއް ކުރިކަމެއްގެ.۞ وَهُوَ أَعْلَمُ =އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވާ حال.۞ بِمَا
يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾ = (ދުނިޔޭގައި) އެމީހުން ކަމުގައިވިޔަސްމެ.۞ وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟= އަދި ކާފިރުވީ
މީސްމީހުން ދަމާ ގެންދެވޭނެއެވެ.۞ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا = ނަރަކައަށް ބައިބައިން حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا= އެމީހުން
އެތަނަށް ދުވެއްޖެއިރު. ގެންދެވިއްޖެއިރު.۞ فُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا = އެތާގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިގެންނެވެ.۞ وَقَالَ لَهُمْ
خَزَنَتُهَآ = އަދި އެތަން ބަލަހައްޓަވާން ތިއްބެވި މަލާއިކަތް ބޭކަލުން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ.۞ أَلَمْ يَأْتِكُمْ=
ކަލޭމެން ގާތަށް ހުރި ވަޑައި ނުގެންނެވީއެއްތޯއެވެ.؟۞ رُسُلٌ مِّنكُمْ= ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން رَسُوْل ބޭކަލުން.۞
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ކިޔަވައިދެއްވަމުން۞ ءَايَٰتِ رَبِّكُمْ = ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ
އާޔަތްތައް۞ وَيُنذِرُونَكُمْ = އަދި ކަލޭމެން ބިރުދެއްކެވުމާއި۞ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا = ކަލޭމެންގެ މި ދުވަހާއި
ކަލޭމެން ބައްދަލުވާނެކަމުގެ۞ قَالُوا۟ بَلَىٰ= އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ނޫނެކެވެ. އެބޭކަލުން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.۞
وَلَٰكِنْ = އަދި އެހެން ނަމަވެސް۞ حَقَّتْ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ = عذاب ގެ كلمة - އެބަސްފުޅު حق
ވެއްޖެއެވެ.۞ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧١﴾ = ކާފިރުންގެ މައްޗަށް۞ قِيلَ ٱدْخُلُوٓا۟= އެމީހުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.

ކަށަވަރުން ވަންނާށެވެ. ❁ أَبْوَابَ جَهَنَّمَ = ނަރަކައިގެ ދޮރުތަކުން ❁ خَالِدِينَ فِيهَاۖ = އަބަދުން އެތާ ދެމިތިބޭ
ގޮތުން ❁ فَبِئْسَ = ފަހެ ނުބައިވެގެންވެއެވެ. ❁ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ = ކިބުރުވެރިވެ ބޮޑާވެގަތުމީހުން
ގޮސްތިބޭތަން. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٦٩) އަދި ބިންގަނޑު އެބިންގަނޑުގެ ވެރި رب ގެ نور ން ދިލިން އަލިވެ އެރާނާވެއްޖެއެވެ. ދެން މީސްތަކުން ދުނިޔޭގައި ކުރި عمل ތަކުގެ ފޮތްތައް حساب ބެއްލެވުމަށްޓަކައި ގެނެސްބެހެއްޓިއްޖެއެވެ. އަދި نبي ބޭކަލުންނާއި ހެކިވެރިން ގެންނަވައި އެމީހުންގެ މެދުގައި ސީދާ حق ގޮތުގައި ނިޔާ ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. އަދި އެއްވެސް އަނިޔާއެއް އެމީހުންނަކަށް ނުވެވޭނެއެވެ.

*ދަންނަނީއެވެ. ހެކިއެއް أمة ތަކުގެ رسول ބޭކަލުން އެބޭކަލުންގެ أمة އަށް رسول ކަން އިއްވަވައިދެއްވި ކަމަށް ހެކި ދެއްވުމަށް ގެންނެވޭ ހެކިވެރިންނަކީ محمد صلى الله عليه وسلم ގެ أمة ގެ މީހުންނެވެ. އެގޮތަކަ بقرة ސޫރަތުގައި بيان ވެގެން އެވަނީއެވެ. (وَكَذَالِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرسول عليكم شهيدًا....) މާނައީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން خاص ވެގެންވާ عدل ވެރި أمة އެއްކަމުގައި ލައްވާ އެލެވުވައިފީމެވެ. އެއީ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ހެކިދީ ހެކިވެރިން ކަމުގައި ކަލޭމެން ވެވޭތޯ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން ހަދައްވައިފީމެވެ. އަދި ކަލޭމެން މައްޗަށް ހެކިދެއްވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި رسول އާ ވާނޭކަމަށެވެ....) މިއެވެ.

(٧٠) ދެން ކޮންމެ (قيامة ދުވަހުން) ކޮންމެ نفس އަކަށްވެސް އެ نفس އެއް ކޮށްފައިވާ عمل ގެ ޖަޒާ ބަރާބަރަށް ފުރިހަމައަށް ދެއްވޭނެއެވެ. (ހެޔޮ عمل ވިއްޔާ ހެޔޮ ޖަޒާއެވެ. ނުބައި عمل ވިއްޔާ ނުބައި ޖަޒާއެވެ.) އަދި އެ عمل ތައް ކުރަމުން ދިޔައިރު އެކުރިކަންތައް الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. (ނަމަވެސް މަލާއިކަތުބޭކަލުން ލިޔުއްވި ފޮތާއި ހެކިވެރިންނާއި ގެންނަވާނީ ހުކުމްކުރުމުގައި އެއްވެސް ކަހަލަ حجة އެއް އަދި عذر އެއް ނުހުށަހެޅޭނެކަމަށެވެ.)

(٧١) އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުން ދަމާދަމާ ނަރަކައަށް ގެންދަނީއެވެ. އެއީ جماعة جماعة އަށެވެ. ބައިބައިކޮށެވެ. (ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ ކުށްވެރިންގެ ތަފާތު ބައިބައިވެގެން އިސްވެރިންގެ ކުރިއަށެވެ.) ދެން އެމީހުން ނަރަކައާ ހަމައަށް ގެންގޮސް އެތާނަށް ދެވުނުމަހާ ނަރަކައިގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިގެންދެއެވެ. އަދި އެތަން ބެލެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ މަލާއިކަތުބޭކަލުން އެމީހުންނާއި ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ آيات ތައް ކިޔަވައިދީ އަދި މިދުވަހާއި ކަލޭމެން ބައްދަލުވާނެކަން ކަލޭމެން ބިރުދައްކަވާ ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން ރަސޫލުބޭކަލުން ކަލޭމެންގެ ގާތަށް ނައިސްހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ނޫނެކެވެ. ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ނަމަވެސް عَذَابُ ގެ ކަލިމަތް ކާފިރުންގެ މައްޗަށް حَقُّ ވިއެވެ.

(٧٢) ދެން އެމީހުންނަށް އަންގާނެއެވެ. ކަށަވަރުން ނަރަކައިގެ ދޮރުތަކުން ވަންނާށެވެ. އެތާގައި ދެމިތިބޭ ގޮތުން. ފަހެ ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވީމީހުންގެ ޖާގައެއްކަމުގައި قِيَامَة ދުވަހުން ހަމަޖެހިފައިވާ ތަން ނުބައިވެގެންވެއެވެ. އެއީ ނަރަކައެވެ.

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ إِلَى ٱلْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَٰمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَٱدْخُلُوهَا
خَٰلِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا۟ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى صَدَقَنَا وَعْدَهُۥ وَأَوْرَثَنَا ٱلْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ ٱلْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَآءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ ٱلْعَٰمِلِينَ ﴿٧٤﴾
وَتَرَى ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ ٱلْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ وَقِيلَ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٥﴾

މުފްރަދާތު

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ = އަދި އުޅަދިވުން އުޅަދިވުންގެ رَبُّ އަށް تَقْوَى ވެރިވިވުން

ގެންދެވޭނެއެވެ.۞ إِلَى ٱلْجَنَّةِ زُمَرًا = جماعة جماعة އަށް ސުވަރުގެއަށް حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا = އުދިވުން

އެތަނަށް ދޮރުއްޖެހުމަކަށްދާނުން۞ وَفُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا = އަދި އެތާގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިފައިވާނެއެވެ.۞ وَقَالَ لَهُمْ

خَزَنَتُهَا = އަދިއެތަން ބަލަހައްޓަވަން ތިއްބެވި މަލާއިކަތުބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.۞ سَلَٰمٌ عَلَيْكُمْ =

ކަލޭމެންނަށް ސަލާމް ލިބޭވާށި.۞ طِبْتُمْ = ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ކާމިޔާބު ރަޙުމަތެއް ރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ.۞

فَٱدْخُلُوهَا خَٰلِدِينَ ﴿٧٣﴾ = އެއީ ދެމިތިބޭގޮތަށް އެތަނަށް ވަންނާށެވެ.۞ وَقَالُوا۟ = އަދި އުދިވުން

ދަންނަވާނެއެވެ. ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އެންމެހައި ތަޢުރީފާއި ސަނާއެއްވެސް الله އަށެވެ.۞ ٱلَّذِى صَدَقَنَا وَعْدَهُۥ =

އެކަލާނގެއާއި އެކަލާނގެ وَعْدُ ތެދު އަޅަމެންނަށްވެއްޖެކަން ތެދުކޮށްދެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ وَأَوْرَثَنَا ٱلْأَرْضَ = އަދި

ސުވަރުގޭގެ ބިންގަޑު އަޅަމެންނަށް ވާރުތަކޮށް ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ نَتَبَوَّأُ مِنَ ٱلْجَنَّةِ = އަޅަމެން

ސުވަރުގެއިން ބޭނުންވާނަ ތަނެއްގައި ދިރިއުޅެން ހުއްދަވެގެންވާ.۞ حَيْثُ نَشَآءُ ۖ = އަޅަމެން އޭގައި ހުރެވޭތޯ۞ فَنِعْمَ أَجْرُ

ٱلْعَٰمِلِينَ ﴿٧٤﴾ = ދުނިޔޭގައި ހެޔޮ ޢަމަލުކުރިމީހުންގެ نِعْمَة ވަރަށްވެސް ރަނގަޅެވެ.۞ وَتَرَى ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ = އަދި

މަލާއިކަތުބޭކަލުން ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.۞ حَآفِّينَ = ވަށައިލައްވައިގެން ވަޑައިގެން۞ مِنْ

حَوْلِ ٱلْعَرْشِ = عَرْشِ ވަށައިގެން يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ = އެބޭކަލުންގެ رَبُّ އަށް تَسْبِيح

ކިޔުއްވާ حَمْدُ ކުރައްވާ ބޭކަލުންގެ ގޮތުގައެވެ.۞ وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި (އަޅުތަކުންގެ ދެމެދުގައި)

ނިޔާކުރެވި ނިމިދާނެއެވެ.۞ بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حَقُّ ތެދުގައި وَقِيلَ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އަދި ބުނެވޭނެއެވެ. (މުއުމިނުން ދަންނަވާނެއެވެ) އެންމެހައި ތަޢުރީފާއި ސަނާއެއްކުރުމީ اللهُ އަށެވެ.۞ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾ = އެއީ ޢާލަމްތައް ހެއްދެވި ބޮޑުކަލާނގެ ކަލާނގެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٣) އަދި އެބައިމީހުން އެބައިމީހުންގެ رَبُّ އަށް تَقْوَى ވެރިވީމީހުން جماعة جماعة އަށް ސުވަރުގެއަށް ގެންދެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެތަނަށް ދެވިއްޖެއްޔާ އެތާގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިދާނެއެވެ. އަދި އެތަންބަލަހައްޓަވަން ތިއްބަވާ މަލާއިކަތުބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ސަލާމް ހުއްޓެވެ. ކަލޭމެންގެ ކަންތައް ރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ. (ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ކުރިއަމަލުތަކުން ޠާހިރުވެ ރަނގަޅުވެ ފެއްސާވެގެންވެއެވެ.) އަދިކަލޭމެން ވަދެވަން ރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ދާއިމީބާޤީގޮތަށް ކަލޭމެން ސުވަރުގެއަށް ވަންނާށެވެ.

(٧٤) އަދި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އެންމެހައި ތަޢުރީފާއި ސަނާއެއްކުރުމީ اللهُ އަށެވެ. އެކަލާނގެއީ އެކަލާނގެ އަޅުގަނޑުމެންނާމެދު ކުރައްވާފައިވާ وَعْدُ ތެދު ތެދުކުރެއްވި ކަލާނގެއެވެ.ސުވަރުގޭގެ ބިން އެކަލާނގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާރުތަކޮށް ދެއްވިއެވެ. (އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްޕައާއި މަންމަ ފުރަތަމަ އުޅުއްވި ތަނެވެ.) ސުވަރުގޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާތަނަކުން އުޅޭނީއެވެ. ފަހެ ދުނިޔޭގައި ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރިމީހުންގެ ދަރުމަ މާތްވެގެންވެއެވެ.

(٧٥) އަދި މަލާއިކަތުބޭކަލުން اللهُ ގެ عَرْشِ ތިރީ ވަށައިގެންވާތީ ކަލޭގެފާނު ދެކެވޭނެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން އެބޭކަލުންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَة އަށް حَمْد ކުރައްވައި تَسْبِيح ވިދާޅުވާނެއެވެ. އަދި އެންމެހައި خَلْقُ ތަކުންގެމެދުގައި حَقُّ އަށް ނިޔާކުރެވި ނިމިދާނެއެވެ. އަދި ބުނެވޭނެއެވެ. އެންމެހައި حَمْد އާއި تَعْرِيفُ އެއްކުރީ ޢާލަމްތައް ހެއްދެވި ބޮޑުކަލާނގެ އެތަކެއްޗިގެ رَبُّ އަށެވެ. (މިއީ މުއުމިނުންގެ ބަހެވެ).